

บทสรุป

การผูกปิ่นที่ดำเนินการสืบมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อพิจารณาในแง่หลักเกณฑ์ระเบียบวิธีการ การดำเนินการ ตลอดจนถึงผลประโยชน์หลักที่รัฐบาลได้รับแสดงให้เห็นว่า การผูกปิ่นเป็นเพียงการจัดเก็บภาษีประเภทหนึ่งเฉพาะคนจีนในบังคับไทยที่อยู่นอกระบบไพร่ โดยผลประโยชน์สำคัญที่ได้รับอยู่ในรูปเงินตรา และยังเป็นภาษีที่รัฐบาลดำเนินการจัดเก็บเองมาตลอด แม้การผูกปิ่นจะเป็นรัฐปฏิบัติเฉพาะคนจีนนอกระบบไพร่ก็ตาม แต่การผูกปิ่นไม่ได้มีส่วนหรือไม่ใช้วิธีการที่บ่งชี้ว่าเป็นการควบคุมคนจีน อีกทั้งยังทำให้เกิดข้อแตกต่างระหว่างคนในบังคับไทยด้วย เพราะในระยะต่อมา เนื่องจากการผูกปิ่นเป็นรัฐปฏิบัติเฉพาะคนจีน ทำให้คนในบังคับไทยดูเหมือนแบ่งออกเป็น ๒ พวก โดยเฉพาะภายหลังการประกาศให้เก็บเงินค่าราชการจากคนที่ไม่ใช่จีนตามเมืองต่าง ๆ แทนการเกณฑ์แรงงานในปี พ.ศ. ๒๔๔๘^๑ คือคนประเภทที่ต้องเสียเงินค่าราชการทุกปี กับคนที่เสียค่าแรงผูกปิ่นเพียงกำหนด ๓ ปี ครั้งหนึ่ง^๒ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้ทำให้คนจีนในบังคับไทยหรือจีนผูกปิ่นเป็นเสมือนคนต่างชาติชั้นต่ำขึ้น เพราะได้รับการปฏิบัติแตกต่างไปจากคนในบังคับไทยพวกอื่น ๆ ดังที่รัชกาลที่ ๕ ทรงมีพระราชดำริว่า "การผูกปิ่นไม่ใช่เป็นการประจานพวกจีนยอมเป็นเครื่องหมายว่าเงินเป็นคนต่างประเทศด้วย"^๓ ความคิดเกี่ยวกับการผูกปิ่นว่าทำให้คนจีนเป็นคนต่างชาติไปนั้นนับว่ามีส่วนผลักดันสำคัญในการยกเลิกการผูกปิ่นในเวลาต่อมา

^๑ อัญชลี สุস্যวัฒน์, "ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่ . . .," หน้า ๒๕๖-๓.

^๒ หจข., ร.๕ ค.๕.๑/๒๕ นายวิลเลียมสันที่ปรึกษาราชการกระทรวงพระคลังร่างรายงานงบประมาณ ร.ศ. ๑๒๖ เพื่อจัดพิมพ์เป็นเล่ม.

^๓ หจข., ร.๕ ค.๑๓.๑/๕ บันทึกรายงานการประชุมเสนาบดีวันที่ ๔ มกราคม ร.ศ. ๑๒๗.

การยกเลิกการผูกปี้

ความคิดเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการผูกปี้เคยมีมาแล้วในปี พ.ศ. ๒๔๑๘ โดยมีผู้เสนอให้มีกำหนดเวลาการผูกปี้เป็นทุกปี แต่ก็ไม่มีการตกลงปฏิบัติเพราะเกรงไปว่าจะทำให้คนจีนต้องระมัดระวังจนไม่มีอิสระ ดังความในพระราชหัตถเลขารัชกาลที่ ๕ ที่ทรงมีไปถึงเจ้าพระยาภาณุวงศ์ เสนาบดีกรมท่าว่า " ... แต่ข้อซึ่งจะผูกปี้ทุกปีนั้นเห็นจะไม่ได้ เพราะต้องมีปี้มีฎีกาให้จีน ถ้าเป็นทุกปีจีนจะต้องระวังไปไม่มีเวลาว่าง ... " และในปี พ.ศ. ๒๔๔๖ ได้มีผู้เสนอให้เปลี่ยนการผูกปี้เป็นการเก็บเงินค่าราชการทุกปี ปีละ ๒ บาท และให้มีการจดทะเบียนคนจีนด้วยเพื่อเป็นการควบคุมและป้องกันการอ้างตนเป็นคนในบังคับต่างประเทศ แต่รัชกาลที่ ๕ ไม่ทรงเห็นชอบด้วย โดยมีพระราชดำริว่า การกระทำเช่นนั้นจะทำให้คนจีนเข้าไปพึ่งพิงกงสุลต่างชาติน่ามากขึ้น และเท่ากับเป็นการแยกให้จีนเป็นคนต่างชาติไป ในขณะที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะทำให้คนจีนเป็นคนในอำนาจปกครองและกฎหมายไทยโดยสมบูรณ์ ดังความในพระราชหัตถเลขาที่ทรงมีไปยังพระเจ้านองยาเดอ กรมหลวงนเรศวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาลว่า

ความปรารถนาของพวกจีนซึ่งเป็นผู้รู้จักหาเลี้ยงชีวิตโดยกวัดข้นมาหลายสิบชั่วคน ทำให้ฉลาดในทางหากิน จึงใคร่ลงทุนหุ่ยรายมากในการที่จะหาความสะดวกไม่ว่าทางใดโดยถือเอาทางที่ได้เงินเป็นที่ตั้ง ถ้าหากว่ารู้สึกว่าการทำนุบำรุงอุปถัมภ์เราหากินใจสลดแล้ว ก็ไม่มีเสยที่จะวิ่งเต้นไปหามูลนายอื่น เว้นไว้แต่ผู้ซึ่งต้องเกี่ยวข้องของท่ามาหากินอยู่กับฝรั่ง การซึ่งจะออกพระราชบัญญัติอันหนึ่งอันใดกับจีนว่าเป็นคนต่างประเทศ แลเป็นเหตุให้เกิดสงฆ์เสื่อมแล้วก็เป็นผิดจากราโชบายของรัฐบาล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ ตรีวุฒิ สุทธิสงคราม (รวบรวม), เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี (ท่วม นุนาค). (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายเทอด นุนาค ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๖), ๑ : ๕๖.

มีทางที่จะคิดซึ่งใครเห็นร่องรอยอยู่แล้วกับกรมหลวงคำรุ้งในทางที่จะรับให้
เงินเนรทราลไลนแต่ยังไม่คิดไปตลอด แต่มีการชักของอยู่บาง ...^๑

และในปี พ.ศ. ๒๔๔๗ ได้มีการตกลงที่จะเพิ่มอัตราเงินผูกปีเพื่อเป็นการทดแทนรายได้
ได้จากอากรบ่อนเบี้ยซึ่งกำหนดจะยกเลิก^๒ แต่ก็มีใค้ดำเนินการ ปีต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๘
ได้มีการตกลงที่จะเปลี่ยนแปลงการผูกปีเป็นการเก็บเงินค่าราชการทุกปีในมณฑลหัวเมือง
นับแต่การผูกปีคราว พ.ศ. ๒๔๔๕ อีก โดยที่ประชุมเทศาภิบาลเห็นว่า

... การประกาศเก็บเงินค่าแรงราชการจากจีนเหมือนกับไทยในท้องถิ่นนั้น ๆ
ทุกมณฑลอย่างมณฑลนครราชสีมาเก็บอยู่แล้ว วิธีเก็บก็จัดอย่างเดียวกับเก็บ
ไทยไม่ยากอันใด เมื่อเก็บโดยวิธีนี้แล้วก็ควรที่จะเลิกวิธีผูกปีข้อมือเสียควย พอ
เป็นเครื่องแลกเปลี่ยนลดความรำคาญแก่เงินบาง ...^๓

แต่การเปลี่ยนแปลงก็ไม่ได้เกิดขึ้น เพราะเป็นระยะเวลาที่รัฐบาลประกาศเพิ่มอากร
ค่านา ดังความในพระราชหัตถเลขารัชกาลที่ ๕ ที่ทรงมีไปยังพระเจ้านองยาเธอ
กรมหมื่นจันทบุรีนฤนาถเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติว่า

ความคิดเดิมคิดจะเลิกผูกปีเก็บเงินเป็นรายปี เข้าใจดูเหมือนจะคิดไว้ปีละ ๔
บาท เงินก็ไปชดเชย ๒๒๐๐๐๐ คนเป็นสำคัญนั้นจะไม่ไห้คนจีนเป็นคนต่างประเทศ
จึงไกลเกลียดลงให้เหมือนกับไทย กำหนดไว้ว่าจะลงมือเมื่อผูกปีคราวก่อน
พ.ศ. ๒๔๔๕ แต่ประจวบกับขึ้นค่านาอาอะไรอื่นบางจึงไ้คงไว้ ความคิดนั้น
ก็เป็นหลายสูญไป เจ้าของผู้ที่ผูกอยู่มากคือ กรมหลวงคำรุ้งก็นิ่งเงียบไป ...

^๑หจข., ร.๕ ค.๑๓.๑/๒ ร.๕ รัชกาลที่ ๕ ทรงมีไปยังพระเจ้านองยาเธอ
กรมหลวงนเรศวรฤทธิ์, ๑๑ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๑๘.

^๒รายงานประชุมเสนาบดีเรื่องเลิกบ่อนเบี้ยและขึ้นภาษีอากร", ๑๔ มกราคม
ร.ศ. ๑๒๓. เอกสารราชการมณฑลนครราชสีมาในสมัยที่เจ้าพระยาอมราช
(ปั้น สุขุม) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาล ร.ศ. ๑๑๕-๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๓๘-๒๔๔๕)
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๒๐), หน้า ๓๖๕.

^๓หจข., ร.๕ ม.๒.๑๑/๒ การประชุมเทศาภิบาล ปีที่ ๑๑ ครั้งที่ ๒
ร.ศ. ๑๒๔.

อีกข้อหนึ่ง จีนคัดค้านเปียที่เป็นจีนนอก ไม่ได้จัดทะเบียนเป็นคนไทย ถ้าใน
บังคับต่างประเทศเวลานั้นน้อย แต่ภายจะมีมากขึ้นได้ คนพวกนี้จะทำอย่างไร
กิริยาที่ถูกต้องมันออกจะน่าอายอยู่ ถ้าหากว่าเป็นฝรั่งถึงเลอะท่าแล้วไม่มีใคร
มาถือป้ายทนายหัว เราผูกปี้ไคอย่างเช่นเจก ถ้าผูกเขาเห็นจะระเบิด คว้า
ความรู้สึกเช่นนี้ก็คงจะอยู่ไม่ได้ จำจะต้องยกย้ายเปลี่ยนเป็นเก็บอย่างอื่น
แต่จะควรทำอย่างไรให้เป็นประโยชน์ในทางปอลิติกควาย นี่เป็นข้อจำเป็น
ต้องคิด^๑

ความคิดเปลี่ยนแปลงการผูกปี้ไปสู่การเก็บภาษีรูปอื่น จึงอาจกล่าวได้ว่า รัฐบาล
ไม่ได้หวังผลเพียงรายได้เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่หวังผลทางการเมืองไว้ด้วย โดยเฉพาะ
ในระยะหลังได้ถือเอาผลในการดึงคนจีนเข้าสู่อำนาจการปกครองและกฎหมายไทย
โดยสมบูรณ์เป็นสำคัญ มีข้อน่าสังเกตอยู่ประการหนึ่งก็คือ รัฐบาลไม่ได้หยิบยกปัญหา
เรื่องเกรงว่าจะมีคนจีนอพยพเข้ามาน้อยขึ้น เป็นประเด็นสำคัญในการพิจารณาเกี่ยวกับ
การเปลี่ยนแปลงการผูกปี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ นายวิลเลียมสัน
ที่ปรึกษาราชการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติมีความเห็นว่าการกำหนดอัตราภาษีไว้
ต่ำเพื่อหนุนาการอพยพเข้าไม่จำเป็นอีกต่อไป เพราะคนจีนทางมณฑลตอนใต้รู้จักประ-
เทศไทยคืออยู่แล้วในฐานะดินแดนที่ให้โอกาสในการจ้างงานและตั้งถิ่นฐาน^๒

จุดสำคัญที่เป็นตัวกำหนดให้รัฐบาลต้องดึงคนจีนเข้าอยู่ใต้อำนาจรัฐนั้นเป็น
ผลมาจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนจีนในไทยซึ่งได้รับอิทธิพลจากการเคลื่อนไหว
ไหวจากประเทศจีน กล่าวคือ ในระยะนี้ในจีนมีการตั้งกลุ่มเก๊กเหม็งขึ้นเพื่อโค่นล้ม
ราชวงศ์ชิงและสถาปนาระบอบสาธารณรัฐแทน จึงเกิดมีการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการ
เมืองระหว่างผู้สนับสนุนราชวงศ์และผู้หนุนช่วยกลุ่มเก๊กเหม็ง การเคลื่อนไหวต่อสู้
ทำนองนี้ไม่ได้มีขอบเขตอยู่เฉพาะในประเทศจีน แต่ได้แผ่กระจายสู่ดินแดนต่าง ๆ ที่

^๑ หจข., ร.๕ ค.๑๓.๑/๕ รัชกาลที่ ๕ ทรงมีไปยังพระเจ้านองยาเชอ
กรมหมื่นจันทบุรีนฤนาถ, ๓ มกราคม ร.ศ. ๑๒๗.

^๒ หจข., ร.๕ ค.๕.๑/๒๕ นายวิลเลียมสันที่ปรึกษาราชการกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติร่างรายงานงบประมาณ ร.ศ. ๑๒๖ เพื่อจัดพิมพ์เป็นเล่ม.

มีคนจีนอาศัยอยู่ ทั้งนี้เป็นเพราะแต่ละฝ่ายต่างมุ่งหากำลังการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากคนจีนนอกประเทศด้วย รัฐบาลจีนซึ่งปกติแล้วไม่ได้ให้ความสนใจต่อคนจีนในต่างแดนมากนักก็เริ่มให้ความสนใจและสนับสนุนคนจีนเหล่านี้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการตั้งกลุ่มพิทักษ์ผลประโยชน์ชาวจีนในรูปของการก่อตั้งสโมสรพาณิชย์ขึ้นที่กรุงปักกิ่งในปี ๑๙๑๑ และมลายู ทั้งนี้รัฐบาลจีนเป็นผู้ออกตราตั้งและอนุญาตให้สโมสร เช่นว่านี้เป็นตัวแทนในการติดต่อกับชาวจีน และเป็นเสมือนตัวแทนของคนจีนที่จะติดต่อกับรัฐบาลจีน^๑ นอกจากนี้ ยังมีการเตรียมการสำรวจจำนวนคนจีนตามประเทศต่าง ๆ เพื่อขึ้นทะเบียนเอาไว้อีกด้วย^๒ ในกรณีของไทยก็เช่นกัน คนจีนในไทยได้มีการขออนุญาตจัดตั้งสโมสรพาณิชย์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๑^๓ โดยพวกพ่อค้าจีนกลุ่มภาษาแคะได้ขออนุญาตและรัฐบาลก็อนุญาต เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้คนจีนขอตั้งกงสุลหรือผลักดันให้ไทยต้องมีสัญญาทางไมตรีกับรัฐบาลจีน ซึ่งคนจีนระยะหลัง ๆ ได้พยายามเรียกร้องให้เป็นเช่นนั้น^๔ และเป็นสิ่งที่รัฐบาลเกรงว่าจะเกิดขึ้นมาตั้งแต่ต้นรัชกาลที่ ๕ คดีกรณีการพิจารณาเกี่ยวกับการส่งบรรณาการไปจีน โดยฝ่ายที่เห็นสมควรให้จัดส่งไปนั้นเห็นว่าถ้าทางไทยไม่ส่งบรรณาการไปจีนอาจทำให้จีนติดต่อกับสัญญาทางไมตรีขอตั้งกงสุลได้ และถ้าหากมีกงสุลจีนในไทยก็จะทำให้คนจีนก่อความยุ่งยากในการปกครองได้ ดังนี้

^๑ หจข., ร.๕ ค.๔.๓/๒๗ บันทึกฉบับเรื่องจีน.

^๒ หจข., ร.๕ ค.๔.๓/๑๕ คำแปลจากหนังสือพิมพ์ตีหน้าซินโป ๒๒ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๔ เรื่องวิธีการจดทะเบียนพลเมืองของจีนที่อยู่ต่างประเทศจีน.

^๓ โปรดดูรายละเอียดใน พลตูล อังกินันท์, บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานอาปนกิจศพ คุณแม่กิมฮวย กุณวดี, ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๑๕), หน้า ๑๓๑.

^๔ พวงร้อย กล่อมเอียง, "พระบรมราโชบายเกี่ยวกับปัญหาชาวจีน . . .," หน้า ๒๕-๒๗.

ถ้าจะไม่แต่งราชทูตไปจับก่องเกลือกว่าจีนจะมาทำหนังสือสัญญาขอตั้งกงสุล ก็จะเป็นที่คับแคบขัดขวางยิ่งกว่ากงสุลต่างประเทศที่เขามาตั้งอยู่จนทุกวันนี้ และจีนที่อยู่ในแดนดินสยามก็มีความกำเริบซนต่าง ๆ ภายทุกวันนี้จีนที่เขา มาอยู่ในแดนดินสยามก็เที่ยวหาที่ฝังเขาอาศัยกงสุลที่เขามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ก็มีโดยมาก เพราะมีความปรารถนาจะหาอำนาจกงสุลมาข่มขู่ พวก จีนเหล่านี้ก็จะคิดอ่านสื่อสารออกไปให้จีนมาทำหนังสือตั้งกงสุลให้จงได้^๑

เมื่อเป็นเช่นนั้น ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการผูกปิ่นทองระยะเวลาอันนั้นจึงถูกกระตุ้น ให้มีการปฏิบัติโดยเร็ว ดังที่เจ้าพระยาอมราช เสนาบดีกระทรวงนครบาลกราบบังคม ทูลรัชกาลที่ ๕ ว่า

... ที่จะนั่งอยู่ช้าไม่ได้ จีนคงจะรีบเดินอย่างรวดเร็วที่สุดที่จะเดินได้ หนังสือพิมพ์ จีนที่ออกใหม่ซึ่งข้าพเจ้าได้ทูลเกล้าถวายมาแล้วนั้น ก็แสดงให้เห็นว่า จีนในกรุง เทนพวยามที่จะหากำลังวังชาในทางที่จะเพาะปลูกความรอบรู้อันเป็นทางที่จะ เดินไปในทางที่ชอบอยู่ เมื่อจีนมีความฉลาดขึ้นเพียงไร รัฐบาลสยามก็จะได้รับความลำบากมากขึ้นเพียงนั้น ... ๒

และในที่สุดวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๑ จึงมีการประกาศยกเลิกการผูกปิ่นในเขต มณฑลหัวเมืองเปลี่ยนเป็นเก็บเงินค่าราชการจากคนจีนแต่ละคนในอัตรา ๖ บาทเช่นเดียวกับคนไทยอื่น ๆ ซึ่งในประกาศนั้นรัฐบาลกล่าวว่าเป็นไปเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างคนจีนกับคนไทย ดังนี้

บัดนี้ทรงพระราชดำริว่า ประเพณีการผูกปิ่นเก็บเงินอย่างที่ได้จัดทำมาจนถึง ปัจจุบันนี้ยังเป็นการเสียเปรียบอยู่ด้วยกันทั้งฝ่ายชาวรัฐบาล และฝ่ายจีนที่ต้อง ผูกปิ่นเสียค่าแรง เหตุว่าบรรดาจีนที่เขามาพึ่งบรมโพธิสมภารประกอบการเลี้ยงชีพในพระราชอาณาจักรสยามนี้ รัฐบาลได้ยินยอมให้มีอิสระภาพไปมาค้าขาย ตั้งภูมิลำเนา ณ ที่ใด ๆ ได้ตามชอบใจเหมือนกับคนไทยที่เป็นพลเมืองไม่ผิดกัน ตลอดจนโอกาสที่ได้รับอำนาจและตำแหน่งหน้าที่ในราชการบ้านเมืองก็เป็นได้ เหมือนกับไทยทุกประการ ว่าโดยยอบบรรดาจีนที่เขามาตั้งภูมิลำเนาในสยามนี้ รัฐบาลยอมถือว่าเป็นคนไทยด้วยกัน ยิ่งกว่าเป็นชาวต่างประเทศ แต่การที่เก็บเงินค่าราชการจากจีนเก็บแต่สามปีครั้งหนึ่งยังไม่ได้เก็บทุกปีเหมือนคนไทยจึง เสียเปรียบจีนอยู่ควยเหตุนี้

^๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรมศิลปากร. สัมพันธ์ภาพระหว่างไทย-จีน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๑), หน้า ๖๑๗-๖๑๘.

^๒ หจข., ร.๕ ค.๑๓.๑/๕ เจ้าพระยาอมราชกราบบังคมทูลรัชกาลที่ ๕

ส่วนที่จีนเสียเปรียบนั้นคือ ในเวลาถึงคราวที่จีนจะต้องเสียค่าแรงผูกปื้ช้อมือ แลเมื่อปีแตกทำลายไปผูกใหม่ใหม่ปื้ช้อมืออยู่หลายเดือนซึ่งเป็นเครื่องลำบาก ลำคาญ แลเป็นที่รู้สึกอับประยศอกสูไม่เหมือนนักคนไทยซึ่งเสียเงินค่าราชการ เมื่อใครรับใบเสร็จแล้วก็เปนแลวกันจึงยังเสียเปรียบโดยทวยประการฉะนี้ ... ไหยกเลิกการผูกปื้ช้อมือซึ่งเป็นเครื่องมือรังเกียจของพวกจีนทั้งหลายนั้น เสียให้คงเก็บแต่เงินช่วยราชการแผ่นดินปีหนึ่งคนละ ๒ บาทแลรับใบเสร็จ จากเจ้าพนักงานถือไว้เป็นสำคัญเหมือนพลเมืองไทยทุกประการ^๑

แม้ตัวหลักคั้นสำคัญในการยกเลิกการผูกปื้จะเป็นความต้องการทางการเมือง แต่การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นนับว่ามีส่วนเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐบาลจำนวนไม่น้อย กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ รัฐบาลจัดเก็บเงินค่าราชการจากคนจีนใน ๕ มณฑลได้เงินสูงถึง ๑,๒๕๓,๖๑๕ บาทเมื่อเทียบกับเงินได้จากการผูกปื้คราว พ.ศ. ๒๔๔๕ จำนวนเงิน ๕๕๐,๑๕๖ บาท ปรากฏว่าเงินได้เพิ่มขึ้น ๓๑๓,๔๑๖ บาท^๒ หรือเป็นร้อยละ ๓๑.๕๗ ของเงินค่าแรงผูกปื้ พ.ศ. ๒๔๔๕ ในขณะที่จำนวนคนจีนเสียเงินใน พ.ศ. ๒๔๕๒ เพิ่มขึ้นจากเดิม ๑๓,๘๗๔ คน หรือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๖.๘๕ ของจำนวนคนที่เสีย ค่าแรงผูกปื้ พ.ศ. ๒๔๔๕ จำนวน ๒๐๑,๒๕๔ คน^๓

การยกเลิกการผูกปื้และเปลี่ยนเป็นเก็บเงินค่าราชการแทนนั้น ตามข้อเท็จจริงก็เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงในแง่วิธีการคือ คนจีนไม่ต้องผูกปื้อีกต่อไป^๔

^๑"ประกาศเลิกวิธีผูกปื้ช้อมือจีน" ใน เสถียร ลายลักษณ์ และคนอื่น ๆ, ประชุมกฎหมายประจำศก, ๒๒ : ๖๐๑-๖๐๔.

^๒หจข., ร.๕ ม.๒๘.๒/๔๓ บัญชีเงินค่าแรงจีนเก็บได้ในจำนวนศก^{๓๖} ๑๒๒ ศก^{๓๕} ๑๒๕ และศก^{๓๔} ๑๒๘ มณฑลทั้ง ๕ ได้แก่ กรุงเทพ จันทบุรี นครราชสีมา พิษณุโลก นครสวรรค์ นครชัยศรี ราชบุรี ปราจีนบุรี และกรุงเทพฯ.

^๓เรื่องเดียวกัน.

^๔หจข., ร.๕ ค.๕.๑/๒๗ Copy Financial Advisers. Report on the budget for the year 128.

แต่ยังคงหลักเกณฑ์ในการเสียเงินเอาไว้ในเรื่องของบุคคล ส่วนอัตราเงินและกำหนดเวลานั้นเปลี่ยนไปด้วย คือ เป็นการเก็บภาษีทุกปี ๆ ละ ๒ บาท ทั้งไม่มีหลักเกณฑ์แตกต่างไปจากการเรียกเก็บเงินค่าราชการจากคนไทยมากนัก^๑ การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จึงทำให้คนจีนไม่ได้เป็นคนที่เป็นผู้มีสิทธิพิเศษแตกต่างจากคนอื่น^๒ และทำให้สถานะของคนจีนนอกระบบไพร่หรือเงินผูกปี้ยุติลงด้วย

^๑ในประกาศเลิกวิธีการผูกปี้ข้อมือจีน (พ.ศ. ๒๔๕๑) กำหนดให้คนจีนเสียเงินค่าราชการทุกปี ๆ ละ ๒ บาท นอกเสียจากว่าในเขตหรือมณฑลใดคนไทยเสียค่าราชการในอัตราอื่น คนจีนก็จะเสียเท่าเทียมกันด้วย โดยจะได้รับใบเสร็จไว้แสดงการเสียเงิน กล่าวโดยทั่วไปแล้ว หลักเกณฑ์เรื่องบุคคลยังคงเดิม เปลี่ยนแปลงเฉพาะจำนวนเงิน กำหนดเวลาและวิธีการผูกปี้ ส่วนการสำรวจ การตรวจจับ และการปรับเงินอีก ๑ บาทสำหรับคนจีนที่เสียเงินไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนดนั้น ยังคงมีอยู่. โปรดดูรายละเอียดใน "ประกาศเลิกวิธีการผูกปี้ข้อมือจีน" ใน เสถียร ลายลักษณ์ และคนอื่น ๆ, ประชุมกฎหมายประจำศก. ๒๒ : ๖๐๑-๖๐๔.

^๒G. William Skinner, Chinese Society in Thailand.,

บรรณานุกรมภาษาไทย๑. เอกสารชั้นต้นที่ยังมีค่าตีพิมพ์

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๑ ราชการกรมพระ-

กระลาโหม จ.ศ. ๑๒๑๓.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๒ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๑๔.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๕ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๑๕.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๘ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๑๗.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๑๑ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๑๘.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๑๓ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๑๙.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๑๕ ราชการกรมพระกระลาโหม

จ.ศ. ๑๒๑๙ - ๑๒๒๐.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๒๕ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๒๕.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๒๗ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๒๖.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๓๓ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๒๙.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท. ๓๕ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๓๐.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๕ เอกสารเย็บเล่มกระทรวงการ-
ต่างประเทศ จ.ศ. ๑๒๓๐ - ๑๒๓๑.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๒๐ เอกสารเย็บเล่มกระทรวงการ-
ต่างประเทศ จ.ศ. ๑๒๓๕ - ๑๒๓๘.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๒๕ เอกสารเย็บเล่มกระทรวงการ-
ต่างประเทศ จ.ศ. ๑๒๓๖ - ๑๒๓๘.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๒ ราชการกรมพระกระลาโหม

จ.ศ. ๑๒๓๑ - ๑๒๓๒.

____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๘ ราชการกรมพระกระลาโหม จ.ศ. ๑๒๓๕.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๒๐ ราชการกรมพระ-
 กระจ่างใหม่ จ.ศ. ๑๒๔๑ - ๑๒๔๒.

- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๒๒ ราชการกรมพระกระจ่างใหม่ จ.ศ. ๑๒๔๑.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๒๕ ราชการกรมพระกระจ่างใหม่
 จ.ศ. ๑๒๔๒ - ๑๒๔๓.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๒๖ ราชการกรมพระกระจ่างใหม่
 จ.ศ. ๑๒๔๑ - ๑๒๔๒.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๔๖ ราชการกรมพระกระจ่างใหม่ จ.ศ. ๑๒๔๓.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๕๔ ราชการกรมพระกระจ่างใหม่
 จ.ศ. ๑๒๔๔ - ๑๒๕๐.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๖๓ ราชการกรมพระกระจ่างใหม่
 จ.ศ. ๑๒๓๘ - ๑๒๓๙.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ กท. ๖๙ ราชการกรมพระกระจ่างใหม่
 จ.ศ. ๑๒๔๔ - ๑๒๕๐.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๕.๑/๒๕ งบประมาณแผ่นดินทั่วไป
 ร.ศ. ๑๒๕ - ๑๒๖ (๑๘ เม.ย. ๑๒๕ - ๒๓ พ.ค. ๑๒๖).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๑๓.๑/๑ เรื่องผูกข้อมือเงิน (๒๕ เม.ย. -
 ๕ ค.ค. ๑๑๐).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๑๓.๑/๕ เรื่องการผูกข้อมือเงิน ๑๑๖
 (๔ มี.ย. ๑๑๓ - ๑๓ ม.ค. ๑๑๓).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๑๓.๑/๖ เรื่องผูกข้อมือเงินมณฑลต่าง ๆ
 (๕ ก.พ. ๑๑๔ - ๑๓ ม.ค. ๑๑๔).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๑๓.๑/๗ เรื่องประกาศผูกข้อมือเงิน
 และที่กรมหลวงดำรงขึ้นไปตรวจตามระยะทางที่เมืองประทุม
 และพระราชบัญญัติผูกข้อมือเงิน (๑๖ พ.ค. - ๒๑ มี.ค. ๑๑๔).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๑๓.๑/๘ รายงานผูกข้อมือเงินในมณฑลกรุงเก่า
 จำนวนรัตนโกสินทร์ ๑๒๒ ของกรมสรรพากรใน (ร.ศ. ๑๑๔ -
 ๓๐ มี.ค. ๑๒๒).

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๑๓.๑/๕ ความเห็นเรื่อง
 ปลูกป้าใหม่ และเรื่องปลูกป้า (๘ ก.ค. ๑๒๐ - ๘ ก.พ. ๑๒๘).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๑๔.๘๓/๑๘ บัญชีเมืองภูเก็ต ร.ศ. ๑๑๓
 (๔ ต.ค. - ๑๘ พ.ย. ๑๑๓).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๒๒.๑/๓ เรื่องที่บ้านยูเสงที่นายจ่ายงขอ
 และเรื่องจงสอนเป็นหนี้หลวงเกี้ยวแก่คึก และโรงแถวตำบลสามแยก
 วัดสามจีนของพระคลังข้างที่ (ธ.ค. ๑๐๖ - ๒๓ ต.ค. ๑๐๘).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ค. ๒๒.๑/๕ เงินไร่ข้าวเป็นหนี้หลวง (ก.ค. ๑๐๗ -
 ๒๓ ก.ค. ๑๐๘).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ น. ๓.๘/๑ กรมพระคลังมีหนังสือมาว่าจะขอตั้ง
 ปลูกป้าที่ออฟฟิศใหญ่ โรงโมเสลา และขอพลตระเวนไปประจำสัก ๑๒ นาย
 และจะตั้งปลูกป้าตามสเตรชั่นพลตระเวนทุก ๆ ตำบล และให้พลตระเวนไป
 กำกับโรงละ ๒ นายด้วย (๑๗ มี.ย. - ๒๓ มี.ค. ๑๐๐).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ น. ๓.๘/๒ ปลูกป้าข้อมือเงินในมณฑลกรุงเทพฯ
 (๒๖ เม.ย. - ๒๗ ธ.ค. ๑๐๘).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ น. ๓.๘/๓ ปลูกป้าข้อมือเงินในมณฑลกรุงเทพฯ
 ตาม พ.ร.บ. ศก ๑๐๘ (๑๒ ม.ค. ๑๒๑ - ๑๗ ก.พ. ๑๒๒).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ น. ๓.๘/๔ ปลูกป้าข้อมือเงินศก ๑๒๕ และออกกฎ-
 เสนาบดีเพิ่มเติมเรียกค่าธรรมเนียมปลูกป้าข้อมือเงินที่มีอันตรา
 (๔ มี.ย. ๑๒๕ - ๖ เม.ย. ๑๒๖).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ น. ๘.๑/๓ คอเรสปอนเคนซ์เรื่องมิสเตอร์
 โซโรมลานายตรวจพลตระเวนขออนุญาตออกไปตากอากาศเมือง
 สิงคโปร์พบเด็กหญิงไทยที่จีนมีชื่อเอาไปในเรื่องรถไฟจะเอาไปขาย
 เมืองสิงคโปร์ (๑๖ - ๒๗ พ.ค. ๑๐๘).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ น. ๘.๑/๗ จัดตั้งเจ้าพนักงานกองสำรวจเงิน
 ในกระทรวงนครบาล (๑๖ เม.ย. - ๘ ก.ย. ๑๒๑).

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ม. ๒๘.๒/๒๐ เลขในสมเด็จ-
พระบรมราชินีนาถ และพระราชกุมาร (๔ ธ.ค. ๑๑๖ - ๖ ก.ย. ๑๒๐).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ม. ๒๘.๒/๔๓ เก็บเงินการราชการจีน
(๑๘ ก.พ. ๑๒๘ - ๓๐ ก.ค. ๑๒๘).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ม. ๕๓/๑๐ รายงานราชการมณฑลภูเก็ต
(๖ พ.ย. ๑๒๕ - ๑๑ ส.ค. ๑๒๕).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ ม. ๕๓/๓๐ พระยาระนองขอเกณฑ์คนใช้ราชการ
(๑๑ มี.ย. ๑๑๒ - ๑๖ มี.ย. ๑๑๒).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ มท. ๑ เอกสารเย็บเล่มกรมมหาดไทย
จ.ศ. ๑๒๒๕ - ๑๒๓๐.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ มท. ๓ เอกสารเย็บเล่มกรมมหาดไทย
จ.ศ. ๑๒๓๑ - ๑๒๓๒.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ มท. ๑๖ เอกสารเย็บเล่มกรมมหาดไทย
จ.ศ. ๑๒๔๐ - ๑๒๔๑.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ มท. ๒๓ เอกสารเย็บเล่มกรมมหาดไทย
จ.ศ. ๑๒๔๔ - ๑๒๔๕.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ มท. ๒๘ เอกสารเย็บเล่มกรมมหาดไทย
จ.ศ. ๑๒๔๖ - ๑๒๔๗.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๕ น. ๒๐/๖ จะจัดการเรื่องเงินที่เข้ามาพึ่งพระบรม-
โพธิสมภาร (๘ ก.พ. ๒๔๕๔ - ๑ มี.ค. ๒๔๕๕).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ ๖ ม. ๓.๖ก/๕ รายงานพระยารัษฎานุประดิษฐ์
เรื่องเหตุการณ์ในเมืองจีน (ลับ) (๒๑ เม.ย. - ๑๔ ธ.ค. ๒๔๕๕).
- หอวชิรญาณ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จ.ศ. ๑๑๗๓ เลขที่ ๕ ท้องตราเรื่อง
ได้มอบเหล็กหมั่นเรือให้พระยานครุฑออกมาและให้จ่ายเงินผูกปัดมือ
จีนเป็นค่าแรงทำขวัญ.
- ____. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๑๘๕ เลขที่ ๓๔ บัญชีเลขนายตาย
ชำระแล้วและคงอยู่.

ทอวชิรญาณ. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๐๒ เลขที่ ๑๘ สำมะโนครัว
เมืองกำปวค เกาะซ้าง เกาะกง.

- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๐๘ เลขที่ ๗๘ โบบอกหมื่นวิสุตร-
สารพลเมืองสุพรรณบอกส่งเงินหลวง.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๐๘ เลขที่ ๑๒๘ บัญชีข้าหลวงผูกปี
เงินเมืองประทุมธานี กลาโหม และพระคลังสินค้า.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๐๘ เลขที่ ๑๒๙ บัญชีผูกปีข้อมือเงิน.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ เลขที่ ๔๔ โบบอกหลวงวัง
กรมการเมืองวิเชียร บอกส่งเงินผูกปีเงินเมืองวิเชียร เมืองบัวชุม
เมืองไชยบาล.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ เลขที่ ๔๕ เจ้าพระยากลาโหม
นำส่งเงินภาษีอากรต่าง ๆ เมืองสงขลา.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ เลขที่ ๕๒ โบบอกพระยา-
เพ็ชรรัตนสงครามเมืองเพ็ชรบูรณ์บอกส่งเงินค่าแรงเงิน.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ เลขที่ ๘๘ โบบอกพระยา-
วิชิชาณูณรงค์เมืองปราจีนบุรีถึงหมื่นสนิทสมบัติส่งเงินผูกปีข้อมือเงิน.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๔ จ.ศ. ๑๒๑๗ เลขที่ ๒๐ ร่างสารตราให้
ส่งเงินไม่มีเงินผูกปีมาเข้าเคื่อน.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๔ จ.ศ. ๑๒๑๗ เลขที่ ๑๐๓ สารตราโปรดเกล้าฯ
ให้เจ้าเมืองกรมการกับข้าหลวงผูกปีคีตราประจำครั้งข้อมือเงินตามท้องตรา.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๔ จ.ศ. ๑๒๒๓ เลขที่ ๑๗๘ สารตราถึงผู้สำเร็จ
ราชการเมืองและกรมการเมืองผูกปีเงิน.
- ____. จดหมายเทศุรชกาลที่ ๕ จ.ศ. ๑๒๓๓ - ๑๒๓๖ และ ๑๒๓๘ มัคที่
๑๗๒/๘ พระยาศรีพิพัฒน์ทูลเกล้าฯ ถวายบัญชีรายผูกปี.

๒. เอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว

กฎหมายตราสามดวง. ๕ เล่ม. พระนคร : กุรุสภา, ๒๕๐๖.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. จดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน

ภาค ๑๑. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๘.

..... ประชุมพระราชหัตถเลขา ภาค ๓ ตอน ๑ - ๒. พระนคร :

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี
สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๓.

ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี (ท้วม บุนนาค),

เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์,
๒๕๒๒.

ศิลปากร, กรม. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. สัมพันธ์ระหว่างไทย - จีน.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๑.

เสถียร ดายลักษณ์, ร.ค.ท. และคนอื่น ๆ. ผู้รวบรวม. ประชุมกฎหมายประจำศก.

๒๐ เล่ม. พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์, ๒๔๗๘.

เอกสารราชการมณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยที่เจ้าพระยามรราช (ปั้น สุขุม)

เป็นข้าหลวงเทศาภิบาล ร.ศ. ๑๑๕ - ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๔๕).

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๒๐.

๓. หนังสือ

กมล จันทรส. ผู้เรียบเรียง. อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเลและบทบาทของคนจีน

ในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน. พระนคร : โอเคียนสโตร, ๒๕๐๖.

ชจักษณ์ นุชพัฒน์. ผู้รวบรวม. ชาวจีนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร :

แพรวพิตยา, ๒๕๑๓.

ครอว์ฟอร์ด, จอห์น. เอกสารของครอว์ฟอร์ด. แปลโดย ไพโรจน์ เกษมณีกิจ.

นครหลวง : กรมศิลปากร, ๒๕๑๕.

คำให้การชาวกรุงเก่า, คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารกรุงเก่า

ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์. พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๑๕.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. โครงการกระดูกในตู้. พระนคร : โรงพิมพ์ชัยฤทธิ์,
๒๕๑๔.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. บรรณาธิการ. วิวัฒนาการทุนนิยมไทย. กรุงเทพมหานคร :
ฝ่ายวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกลุ่ม-
เศรษฐศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.

ชัย เรื่องศิลป์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. ๒๓๕๒ - ๒๔๕๓ ก้านแก้วธุรกิจ.

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
๒๕๒๒.

คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ
เล่ม ๑. นครหลวง : บรรณาการ, ๒๕๑๕.

_____ . สภาพเมื่อแรกสถาปนากระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร :
กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๑๕.

ตุริแปง, ฟรังซัวส์ อังรี. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา. แปลโดย สมศรี
เยี่ยมธรรม. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๒.

ทวี ชีระวงศ์เสรี. สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : โอเคียนส์โตร, ๒๕๑๗.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑.

พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๓.

_____ . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๒. พระนคร :

คุรุสภา, ๒๕๐๔.

_____ . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๓. พระนคร :

คุรุสภา, ๒๕๐๔.

_____ . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔. พระนคร :

คุรุสภา, ๒๕๐๗.

นรินทร์เทวี, กรมหลวง. จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทร์เทวี และ
พระราชวิจารณ์รัชกาลที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๑๖.
 นริศรานุกิตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา และดำรง-
 ราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. สาส์นสมเด็จ.
 ๒๓ เล่ม. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๔.

ประชุมพงศาวดารเล่ม ๓. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๖.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๔. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๗.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๑๐. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๗.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๑๒. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๗.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๒๓. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๑.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๔๐. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๒.

ประยูทธ สิทธิพันธ์. ต้นตระกูลขุนนางไทย. พระนคร : กรุงเทพฯ, ๒๕๐๕.

ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล. ผลกระทบของแนวความคิดตะวันตกที่มีต่อแนวคิด
ทางการเมืองของไทยช่วง พ.ศ. ๒๓๖๕ - ๒๔๕๕. กรุงเทพมหานคร :
 พาสีโก, ๒๕๒๒.

ปาลเลกัวซ์, อัง-บักคีส์ต์. เล่าเรื่องเมืองไทย. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร.
 พระนคร : ก้าวหน้า, ๒๕๑๖.

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. ๒ เล่ม. พระนคร :
 คลังวิทยา, ๒๕๐๕.

พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา. ๒ เล่ม. กรุงเทพมหานคร :
 คลังวิทยา, ๒๕๑๖.

พลกุล อังกินันท์. บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. นครหลวง : ประจักษ์การพิมพ์.

แฟร์แบงค์, จอห์น เค., โรสเชาเออร์, เอ็ดวิน โอ. และเคริก, อัลเบิร์ต เอ็ม.
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคใหม่. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตรและคนอื่น ๆ.
 ๔ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษย-
 ศาสตร์, ๒๕๑๘.

- ด. เสถียรสุต. ประวัติวัฒนธรรมจีน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
สมาคมสังคมนักคิดแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๖.
- วอลลาส, เออร์วิง และวอลลาส, เอมี. อิน-จีนแปดสยาม. เรียบเรียงโดย
นฤนารถ พระปัญญา. กรุงเทพมหานคร : อาทิตย์, ๒๕๒๑.
- เวลลา, วอลเตอร์ เอฟ. แผ่นดินพระนั่งเกล้า. แปลโดย นิจ ทองโสภิต.
พระนคร : สมาคมสังคมนักคิดแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๘.
- เวลส์, เอช จี ควอริช. การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ.
แปลโดย กาญจน์ สมเกียรติกุล และยุพา ชุมจันทร์. กรุงเทพมหานคร :
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๑๘.
- สติชัย เสมานิล. วิสาสะ. พระนคร : แพรวพิทยา, ๒๕๑๓.
- สมสวาท ชวนไชยสิทธิ์. การปฏิรูปภาษอักษรสมัยสมเด็จพระปิยมหาราช.
กรุงเทพมหานคร : หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๘.
- สิริลักษณ์ สักดิ์เกรียงไกร. ต้นกำเนิดชนชั้นนายทุนในประเทศไทย (พ.ศ. ๒๓๘๘-
๒๔๕๓). กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์, ๒๕๒๓.
- เสงี่ยม คุมพवास. ผู้รวบรวม. ราชประดิพัทธ์ในสมเด็จพระปิยมหาราช.
พระนคร : เสริมวิทยบรรณาการ, ๒๕๑๒.
- เสฐียร โกเศศ. พื้นความหลัง. ๘ เล่ม. พระนคร : ศึกษิตสยาม, ๒๕๑๐.
- แสงโสม เกษมศรี, ม.ร.ว. และวิมล พงศ์พิพัฒน์. ประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๓ (พ.ศ. ๒๓๒๕-พ.ศ. ๒๓๘๔). พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี,
๒๕๒๓.
- อ. วลาดิมีร์. ผู้แปลและเรียบเรียง. สงครามจีน. กรุงเทพมหานคร :
ชมรมหนังสือ "ศึกษา", ๒๕๒๑.
- อकिन รพีพัฒน์, ม.ร.ว. สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ : พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๖.
แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข และพรณี สรวงบุญมี.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
๒๕๑๘.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์พิเศษขจร สุขพานิช.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีอนันต์, ๒๕๒๑.

เอี่ยมมิ่ง และประยูร พิพัฒนาตะ. สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช. พระนคร :

เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๕.

ฮอลด์ คี.จี.อี. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. แปลโดยคุณวรวงศ์พา

สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ. กรุงเทพมหานคร : มุลนิธิ-

โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๒.

๔. บทความจากวารสาร

ศรีศักร วัลลิโภคม. "จีนในไทย". วารสารเมืองโบราณ. ๕(สิงหาคม -

กันยายน ๒๕๒๒) : ๓๙ - ๕๑.

๕. วิทยานิพนธ์

กิตติ ตันไทย. "คลองกับระบบเศรษฐกิจของไทย (พ.ศ. ๒๓๖๗ - ๒๔๕๓)".

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

ญาคา ประภาพันธ์. "ระบบเจ้าภานายอกรสมัยกรุงเทพฯ ยุคต้น".

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๙.

ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. "การผลิตและการค้าข้าวในภาคกลาง ตั้งแต่รัชสมัยพระบาท

สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๗๕)". วิทยา-

นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

พรณี อวนสกุล. "กิจการเหมืองแร่ที่ผูกกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ภาคใต้ประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๗๔". วิทยานิพนธ์ปริญญามหา

บัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

๒๕๒๒.

พวงร้อย กล่อมเอียง. "พระบรมราชาโบายเกี่ยวกับปัญหาชาวจีนในพระราชอาณาเขตรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว".

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา, ๒๕๑๖.

มัลลิกา เรื่องระพี. "บทบาทชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรมไทย สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์".

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘.

วราภรณ์ ทินานนท์. "การค้าสำเภาของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น".

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

สุภาภรณ์ จรัสพัฒน์. "ภาษีฝิ่นกับนโยบายด้านการคลังของรัฐบาลไทย พ.ศ. ๒๓๖๓-๒๔๖๘". วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

อัญชลี สุสายัณฑ์. "ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่และผลกระทบต่อสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว". วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

อัมพร ตั้งเสรี. "วิเทโศบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อ

มหาอำนาจยุโรป". วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาดังประเทศBooks

- Bowring, Sir John. The Kingdom and People of Siam. 2 vols.
Kualar Lumpur : Oxford University Press, 1969.
- Crawford, John. Journal of an Embassy from the Governor-General to the Courts of Siam and Cochin China. London : Henry Colburn, New Burlington Street, 1828.
- Crawford, John. Journal of an Embassy to the Courts of Siam and Cochin China. Kualar Lumpur : Oxford University Press, 1967.
- Crawford, John. The Crawford Papers. Bangkok : The National Library, 1915.
- Evers, Hans-Dieter. ed. Modernization in South-East Asia. Kualar Lumpur : Oxford University Press, 1973.
- Ingram, James C. Economic Change in Thailand 1850-1970. Standford : Standford University Press, 1971.
- London, Kenneth P. The Chinese in Thailand. New York : Institute of Pacific Relations, 1941.
- Proceedings of Seventh IAEA Conference. 2 vols. Bangkok : Chulalongkorn University Press, 1979.
- Purcell, Victor. The Chinese in Southeast Asia. London : Oxford University Press, 1952.
- Sarasin Viraphol. The Nanyang Chinese. Bangkok : Institute of Asian Studies, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, 1972.
- Sarasin Viraphol. Tribute and Profit : Sino-Siamese Trade 1652-1853. (Cambridge, Mass : Harvard University Press, 1977.

- Skinner, G. William. Chinese Society in Thailand : An Analytical History. 2d. ed. New York : Cornell University Press, 1962.
- Skinner, G. William. Leadership and Power in the Chinese Community of Thailand. New York : Cornell University Press, 1958.
- Wales, H.G. Quaritch. Ancient Siamese Government and Administration. New York : Peragon Book, 1965.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สารตราว่าด้วยให้ชาหลวงแลผู้ว่าราชการเมืองผูกซื้อมือเงินเรียกเงินค่าแรง

จ.ศ. ๑๒๑๘

สารตราท่านเจ้าพระยาอรรคมหาเสนาฯ มาถึงเจ้าเมืองกรมการเมือง
 เพชรบุรี เมืองราชบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองปรานบุรี เมืองบางนางรม
 เมืองกำเนิดนพคุณ เมืองประจวบคณิ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองสงขลา
 เมืองพังงา เมืองกะทู้ทุ่ง เมืองตะกั่วป่า เมืองกลาง เมืองไชยา เมืองชุมพร
 เมืองหลังสวน เมืองประทิว เมืองพัทลุง ด้วยมีพระบรมราชโองการตรีศเหนือเกล้าฯ
 สั่งว่า ทุกวันนี้ตั้งพระไทยจะทรงทำนุบำรุงพระวอระพุกสาสนหารักษาแผ่นดิน ให้อณา-
 ประชาราษฎรแลลูกค้ำภานิชซึ่งพึงพระ ^{เกษ} _{คุณ}] อยู่ในพระราชอาณาเขต อยู่เย็นเป็นสุข
 ทั่วไปด้วยกันทั้งสิ้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้ชำระเลกลูกหมูไพร่หลวงมาฝึกหัดเป็นทหาร
 ให้ชำนาญในการ ^{ปืนใหญ่} _{ปืนคาบศิลา}] แลเพลงอาวุธต่าง ๆ กับให้ตั้งป้อมชะยายกำแพง
 ใต้กว้างขวาง ขุดคลองรอบพระนครออกไปอีกชั้นหนึ่ง จะให้ส่งางามแก่นา ๆ ประเทศ
 ทั้งจะได้เป็นที่มั่นรับรองป้องกันข้าศึกศัตรูคุ้มครองประชาชนทั่วพระนคร ที่ตั้งบ้านเรือน
 โรงร้านเรือนสวรจำเรือไปในค่านคว้นออกพระมหานครด้วย ได้โปรดเกล้าฯ จ้างเงิน
 ขุดคลองท่ารากอกกำแพงอยู่แล้ว แลเงินมีชื่อซึ่งเข้ามาสู่พระบรมโพธิสมภณอาสาแผ่นดิน
 อยู่ ณ กรุงเทพฯ แขวงหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวง ตั้งบ้านเรือนโรงร้านอยู่เรือแพ
 ท่าเรือสวรไร่นาค้าขายท่ามาหากินมีทรัพย์สินสิ่งสินเลียงบุตรภรรยาอยู่เย็นเป็นสุขครบ
 สามปีจึงได้ขอแรงมาช่วยทำการครั้งหนึ่ง แลก็ได้ให้เว้นไปหาได้กะเกณฑ์สอยราชการ
 สิ่งใดไม่ ณ ปีชวดจัตวาศันี้ถึงกำหนดจะได้ขอแรงเงินมาช่วยทำการคลเคื่อน ถ้าเงินไม่
 ได้มาทำการให้เรียกเอาเงินค่าแรงลดละ ๒- จะได้เอาเงินมาจับจ่ายจ้างเงิน
 ก่อป้อมกำแพงต่อไป จึงให้ ^{หมื่น} _{หมื่น} กรมพระกระลาโหม ^{หมื่น} _{หมื่น} ข้าหลวง ^{หมื่น} _{หมื่น} อีตราภกับดวงภรา
 นามเมืองดวงหนึ่ง ปรากฏดวงหนึ่งออกมัตตราประจำครั้งซื้อมือเงินให้ชาหลวงเจ้าเมือง
 กรมการเมืองร่วมกันให้เจ้าเมืองกรมการหาตัวเจ้าภาสีแขวงนายบ้านนายอำเภอแก่นันให้
 ทำบัญชีรายชื่อเงินมีบุตรภรรยาตั้ง ^{บ้าน} _{เรือน} ^{โคง} _{เมือง} แลเงิน ^{ลูก} _{จอร์}] ในแขวงจัตวัก

บ้านเมืองผู้แก่ชาหลวงเจ้าเมืองกรมการให้สิ้น แล้วให้เจ้าเมืองกรมการจัดแจงให้
 เจ้ากาสีแขวงกำนันพันนายบ้านขับไล่จีนมาให้ชาหลวงเจ้าเมืองกรมการกำกับกันผูกปี้
 ข้อมือจีนให้สิ้น เรียกเอาเงินค่าแรงกับจีนละ ๒๑— ถ้าจีนมีชื่อหลบหลีกหนีได้
 ผูกปี้ข้อมือต่อชาหลวงเจ้าเมืองกรมการแลแกะตราปลอมตีครั้งผูกข้อมือ จับได้พิจารณา
 เป็นเสร็จจะให้ปรับไหม ๑๐ คอ แล้วจะให้มิโทษด้วยจหนัก แต่บุตรจีนหลานจีนที่กัก
 ท้องมืออยู่นั้นอย่าได้เก็บเอาเงินค่าแรงแลผูกปี้ข้อมือเลย ถ้าจีนกักแต่หลังมือยังมีได้
 กักท้องมือ กับเงินพวกกัวเหี้ยซึ่งโปรดเกล้าฯ พระราชทานชีวิตให้ตั้งนำประจวบปล่อย
 มาหาถิ่นตามพุ่มลำเนา ถ้าจีนจะมีตัวสำหรับตัวกักให้ชาหลวงเจ้าเมืองกรมการผูกปี้
 เรียกเงินค่าจ้างละ ๒๑— เหมือนเงินทั้งปวง ซึ่งยังไม่ได้ตัดท้องมือ แลให้ชาหลวง
 เจ้าเมืองกรมการผู้ซึ่งกำกับผูกปี้ เรียกเงินค่าธรรมเนียมแก่จีนมีชื่อนอกจากเงินค่าจ้าง
 ละ ๒๑— ถือเป็นค่ากระดาดกินร้อแลเบียดเบียนห้ามอย่าให้เรียกเอาเงินค่าธรรม
 นเนียมให้เหลือเกินมากกว่าสลึงเป็นอันขาดก็เดียว ให้เจ้าเมืองกรมการนาย บ้าน
 ออกช่วยกันขับไล่จีนในจังหวัดแขวงบ้านเมืองมาผูกปี้ให้สิ้น อย่าให้จีนข้อมือเปล่าหลบหลีก
 แอบแฝงหลงเหลืออยู่แก่คนหนึ่งได้ เป็นอันขาดก็เดียว แลเชือกซึ่งผูกข้อมือตีตราประจำ
 ครั้งนั้น ให้ผูกให้ตั้งอย่าให้หลวมหลุดออกจากมือได้ แลเมืองกำเนียบคุณ เมืองบาง
 นางรม เมืองปรานบุรี สามเมืองนี้พวกจีนไปตั้งทำมาหากินอยู่ไม่เป็นหลักแผลางที่
 ไปตัดไม้สักฝางบ้าง ทำป่านาภิยาทบ้าง ชาหลวงเจ้าเมืองกรมการผูกปี้จะเรียกเอา
 เป็นเงินนั้น เห็นจะไม่ได้ทั้งสิ้น จะได้เป็นฝ่ายฝางทองก็เอาแต่คิดให้ได้ราคาค่าสิ่งหนึ่ง
 ถ้าได้เป็น ฝ่าย ฝาง ฝาง ฝาง ฝาง มากน้อยเท่าใด ก็ให้มอบให้เจ้าเมืองกรมการจัดแจงส่ง เข้าไป
 แลห้ามอย่าให้ชาหลวงเจ้าเมืองกรมการทำปฏิการมอบให้กรมการนายบ้านนายอำเภอ
 ผู้ใด ๆ เอาไปเกี่ยวผูกข้อมือจีนเป็นอันขาด ให้ขับไล่เอาจีนมาผูกต่อชาหลวงเจ้าเมือง
 กรมการให้พร้อมกันแลฎีกาที่จะทำให้กับจีนซึ่งเสียเงินแก้นั้น ให้ใส่ชื่ออุปราชพันมีคำหนี
 แผลปานไผ แลตำบลบ้านสงไว้ในฎีกาให้รัศโย่าให้เอาปี้แลฎีกาแลเปลี่ยนแปลกาปลอม
 กันได้ ห้ามอย่าให้ชาหลวงเจ้าเมืองกรมการเอาเงินชำระเงินไปยกย้ายใช้สอยราชการ
 อันให้เงินค่าแรงเงินตกค้างชำระชาหลวงเจ้าเมืองกรมการผูกปี้ข้อมือจีนได้เงินค่าแรงเงิน
 เท่าใด หัวเมืองที่ใกล้เคียงให้แต่งกรมการคุมเอาเงินค่าแรงเงินเข้าไปส่ง เดือนละครั้ง
 เมืองที่ไกลให้แต่งกรมการคุมเอาเงินค่าแรงเงินเข้าไปส่ง เดือนละครั้งกว่าจะสิ้นเงิน

ค่าแรงเงิน อย่าให้หน่วงเหนี่ยวเอาเงินค่าแรงเงินไว้ให้ค้างช้ำอยู่ได้ จะได้เอาเงิน
 จับจ่ายราชการให้ค่าจ้างเงินทำการต่อไป ถ้าผูกปีเงินสิ้นแล้วให้เจ้าเมืองกรมการ
 บอกรับจ่านวร เงิน และส่งเงินกับดวงตราให้ข้าหลวงกรมการคุมลงไป ณ กรุงเทพฯ
 กับให้บอกส่งทางว่าจ่านวรเงินมีบุตรภรรยาตั้งบ้านเรือนคงเมืองแลเงินลูกจ้าง เงินจอร
 ลงไปให้แจ้งจะได้กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใ้โปรดองฯ ถ้าข้าหลวงมาถึง
 พร้อมกันแล้วเมื่อใดให้เจ้าเมืองกรมการกำกับข้าหลวงผูกปีตีตราประจำครั้งข้อมือเงิน
 ตามท้องตราซึ่งโปรดเกล้าฯ ขึ้นมานี้ สารตรามาณวัน ๕+๗ คำจุลศักราช ๑๒๑๔
 ปีชวดจัตวาศกั

ที่มา หจธ., ร.๘ กท. ๒ จ.ศ. ๑๒๑๔ (พ.ศ. ๒๓๕๕) หน้า ๑๔๘ - ๑๕๒.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

สารตราว่าด้วยให้ ^{ข้าหลวง} เจ้าเมืองกรมการ ^{ถูก} ข้อมือจีน จ.ศ. ๑๒๑๓

สารตรา ท่านเจ้าพระยาอรรคมหาเสนาฯ มาถึง ^{เจ้าเมือง} เมืองราชบุรี ^{กรมการ}
 เมืองเพชรบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองประทุมธานี เมืองปรานบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์
 เมืองกำแพงเพชร เมืองสงขลา เมืองจะนะ เมืองพัทลุง เมืองชุมพร เมืองไชยา เมือง
 หลังสวร เมืองประทีพ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองภูเกฬ เมืองตกั่วทุ่ง เมืองตกั่วป่า
 ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สั่งให้เสนาบดีมีตราออกมาทุกหัวเมืองให้
 ทราบว่าไพร่พลเมืองมีคนไทยเป็นพื้นเพชาวเมืองในประเทศ และคนต่างประเทศ
 เข้ามาปะปนบางคือ ลาว มอญ เขมร พม่า ลูว แยกคนทั้งปวงนี้พึงภาอาไยอยู่ใน
 หมาย ^{กรม} ใด ก็ให้ชักข้อมือหมายหมู่ไว้ทุกคนเพราะเป็นจนคงจะอยู่ในประเทศนี้ เมื่อมี
 ราชการทั้ศึกสงครามยกมาทางใด ก็โปรดเกล้าฯ ให้เกณฑ์ไปสู้รบฆ่าศึกศัตรูโดย
 ประมารอันสมควร ยางที่เมืองเกรงการทั้ศึกจะมีในทิศทางใดก็ได้เกณฑ์ไปช้ทัพ
 ในทิศทางนั้น บ้างถ้าไม่มีราชการทั้ศึกก็ให้จัดเป็นเวณผลัดเปลี่ยนกันมาท้การพระนคร
 และอื่น ๆ เสมออยู่ทุกเดือน แต่จีนที่ไปไพร่พลคนนอกประเทศซึ่ง เข้ามาพึ่งอาไยแผ่นดิน
 อยู่ ณ กรุงเพทฯ ถ้าคิดประมารคูจีนใหม่เข้ามาพึ่งประมารถึงหมื่นหนึ่งเสก จีนบาง
 พวกมีพรยาตั้งบ้านเรือนโรงร้านท้สวรท้ทานค้าขายหากินเกิดบุตรหลานเลงลงมาเป็น
 อันมาก เมื่อสมักเข้ามารับราชการอยู่กรมใดหมู่ใดก็ให้ชักข้อมือไว้ในกรมในหมื่นนั้น
 ไว้ราชการอยู่บ้าง แต่จีนที่ไม่ได้เข้าพึ่งภักท้มาจนายยอมให้ชักนั้นมียากนักไว้ท้เหมือน
 แยกเมืองแต่เดียวท้มาหากินอยู่มาครั้นจะบังคับให้ชักก็ไม่ได้ด้วยเป็นคนนอกประเทศ
 ไปๆ มาๆ ไม่ยังยืนอยู่เป็นนิจ ถึงกระนั้นก็เป็นคนพึ่งแผ่นดินอยู่จะปลอยเสียทีเดียวไม่
 ใ้ราชการบ้าง การซึ่งพระราชประสงค์ก็จะต้องท้ให้ได้โดยเร็วก็จะต้องกะเกณฑ์
 จำพวกที่ต้งชักแล้วให้หนักน จำพวกนั้นมากไปเป็นการใช้ไม่เสมอในไพร่บ้านพลเมือง
 ทั้งปวงแล้วจะเป็นเหตุให้คนที่ยังไม่ได้ชักหมายหมู่บางพวกคิดจะลบเลิกใ้ราชการจะปลอม
 แปลงไ้ดมเป็นจีนเสียโดยมาก จึงมีท้าเนียมแผ่นดินในพระบาทพระเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์
 มาเพื่อเลี้ยอ่อนแรงให้เบาบ้าไพร่บ้านพลเมืองซึ่งชักแล้วนั้นลงบ้าง ด้วยการขอแรงเงิน

ที่ไม่ได้กั้นนั้นมาใช้สอยราชการโดยสมควรในกำหนดวัน ๒ ปี ในปีที ๓ เกินเดือนหนึ่ง
 ฤาคิดโดยละเอียดว่าวัน ๓๖ เดือนขอแรงใช้ราชการเดือนหนึ่ง ถ้าเงินไม่มาทำการ
 ให้เสียเงินค่าแรงคนละ ๑ | แต่บางครั้งข้างคราวราชการที่ต้องพระราชประสงค์
 จะทำโดยเร็วมีมาก ได้เคยโปรดเกล้าฯ ให้วานขอแรงเงินคนละเดือนครั้ง เงินไม่มา
 ทำการเสียเงินคนละ ๑ | ๒ | บางคราวเกินคนละ ๒ เดือนเงินไม่มาทำการก็เสียคนละ
 ๒ | แต่เป็นดังนี้ก็เคยมีมาบ้าง และเมื่อปีแรกเอกคักเป็นคราว แรงเงินผูกปี
 เป็นที่สุดปลายแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ขอแรงเงิน
 มาทำการคนละเดือนได้เงินค่า รงรวมมาจ้างเงินก่อป้อมเสื่อสอนเลบเมืองสมุทรปราการ
 ซอมแซมเมืองนครเขื่อนขันธ์ แลต่อกำปั่นเรือรบด้วยแลการพระนครอื่นนับแต่ปีแรกเอก
 คัก เว้นมาถึงปีชวดจัตวาศก เป็นปีที่ ๓ ถึงคราวผูกปีในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอม
 เกล้าเจ้าอยู่หัวครั้งนั้นก็โปรดเกล้าฯ ให้ขอแรงเงินมาช่วยทำการคนละเดือนได้เงินค่าแรงรวม
 มาแล้วก็ได้จับจ่ายจ้างเงินชุกคลองผดุงกรุงเกษม และข้างป้อมปองประจามิตร ป้อมปิต
 บัจะนิศ ป้อมอิฐเทียมหาร กับซอมแซมกำแพงเมืองสมุทรปราการมาจนถึงปีเถาะฉศก
 เป็นปีที่ ๓ นับแต่ปีชวดจัตวาศก มาถึงกำหนดจะได้ขอแรงเงินมาทำการคนละเดือนตาม
 แบบอย่างแต่ก่อน บัตรนี้ได้สั่งให้หมื่นเป็นข้าหลวงถือตรากับดวงตรานามเมืองดวงหนึ่ง
 ครอบดวงหนึ่งออกมาให้เจ้าเมืองกรมการตีตราประจำครั้งหมายสำขึ้นข้อมือเงิน ให้
 ข้าหลวงเจ้าเมืองกรมการพร้อมกันหาตัว เจ้าภาษีแขวงนายบ้านนายอำเภอมานำทำ
 บัญชีรายชื่อเงินมีบุตรพรยาตั้งบ้านเรือนคงเมืองแลเงินผูกค่าเงินเงินจอรในแขวงจังหวัด
 บ้าน จักัดเมืองขึ้นแก่ข้าหลวงเจ้าเมืองกรมการให้สิ้น แล้วให้เจ้าเมืองกรมการจัดแจง
 ให้เจ้าภาษีแขวงกำนันพันทนายบ้านคืบไล้เงินมาให้ข้าหลวงเจ้าเมืองกรมการกำกับการ
 ผูกปีข้อมือเงินเรียกเอาเงินค่าแรงเงินคนละ ๑ | ถ้าเงินมีชื่อลบลีค หมี่ไต้มารับผูกปี
 ข้อมือใช้ค่าแรงต่อข้าหลวงเจ้าเมืองกรมการแล้วทำการปลอมตีครั้งประจำข้อมือ ทำตัว
 ปีตราปลอมมีผู้จับได้พิจารณาเป็นสัจให้ปรับไหม ๑๐ คอ แล้วให้มีโทษด้วยจงหนัก แต่
 บุตรเงินหลานเงินที่สักข้อมือแล้วนั้น ถึงยังมีเพศเป็นเงินอยู่ก็อย่าให้เกบเอาเงินค่าแรง
 และผูกปีข้อมือเลย เพราะได้ใช้ราชการตามจำนวนรศกแล้ว ถ้าเงินพวกตัวเหยียเป็น
 โทษซึ่งให้ศักนำประจารปล่อยมาทำมาหากินตามภูมิลำเนา นั้น ถ้าเงินจะมีตัวสำรับตัว

ก็ให้ข้าหลวงเจ้าเมืองกรมการผูกปีเรียกเอาเงินค่าจางคนละ ๒ เหมือนเงิน
 ทั้งปวงที่ยังหนีได้คักหลังมือจงทุกคน และคนซึ่ง เป็นแพศไทยและภาษาอื่นนอกจากแพศ
 จีนสูงเนินตีซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แปลงแพศไว้เป็ยเป็นเงินนั้นได้โปรดเกล้าฯ
 ให้เก็บพระราชบัญญัติบังคับให้ผูกปี เรียกเอาเงินค่าแรงราชการอย่างหนึ่งเงินทางหาก
 มีตราบังคับกำกับฉบับหนึ่ง ความแจ้งอยู่ในท้องตราฉบับนั้นแล้ว ให้ข้าหลวงเจ้าเมือง
 กรมการพิเคราะห์อุทธรณ์ให้ถี่ถ้วนแล้วให้จัดแจงผูกปีกระทำให้ถูกต้องตามท้องตราซึ่ง
 โปรดเกล้าฯ ขึ้นมาทั้งสองฉบับ จะผูกปีเงินและไทยแปลงแพศเป็นเงินคนใดให้เรียกเงิน
 ค่าแรงแต่ละคน ๒ กอเป็นค่ากระดากินสอแลเป็ยเลี้ยง ห้ามอย่าให้เรียกเงิน
 ค่าทำเนียบเข้าพนักงานให้เหลือเกินมากกว่า ๒ เป็นอันขาดทีเดียว ให้เจ้าเมือง
 กรมการนายบ้านนายอำเภอลงช่วยกันค้ำไถ่เงินในจังหวัดแขวงบ้านแขวง เมืองมาผูกปีให้สิ้นอย่า
 ให้เงินข้อมือเปลาลบลึกแอบ แฝงลงไปเหลืออยู่แต่คนหนึ่งได้ และเชือกซึ่งผูกข้อมือตีตรา
 ประจำครั้งนั้นให้ผูกให้ตั้งอย่าให้ลวมรุกออกจากข้อมือได้ แล้วห้ามอย่าให้ข้าหลวงเจ้า
 เมืองกรมการทำปฏิภามอมให้กรมการนายบ้านนายอำเภอบุใด ๆ ไปเที่ยวผูกข้อมือเงิน
 เป็นอันขาด ให้ค้ำไถ่เงินมาผูกข้อมือเงินต่อข้าหลวงเจ้าเมืองกรมการให้พร้อมกัน และปฏิภา
 มที่ทำให้แก่เงินซึ่งเสียเงินแล้วนั้นให้ไถ่เงินรูปประพันค่านีแฉปนไปและค่าบลงบ้านลงไว้
 ในปฏิภาให้รัถอย่าให้เอาปีและปฏิภาแลกเปลี่ยนแปลงปลอมกันได้ ห้ามอย่าให้ข้าหลวง
 เจ้าเมืองกรมการเอาเงินค่าแรงเงินไปยกย้ายใช้สอยราชการอื่นให้เงินค่าแรงเงินตกค้าง
 ซ้ำ ถ้าข้าหลวงเจ้าเมืองกรมการผูกปีข้อมือเงินได้เก็บค่าแรงเท่าใด หัวเมืองใกล้เคียงให้
 แด่กรมการคุมเอาเงินค่าแรงแลเงินเข้าไปส่งเคื่อนละสองครั้ง เมืองที่ไกลให้แด่กรมการ
 คุมเอาเงินปีเงินเข้าไปส่งเคื่อนจะครั้งกว่าจะสิ้นเงินค่าแรงเงิน อย่าให้ล่วงเน็ยเงินค่า
 แรงเงินไว้ให้ค้างช้าต่อไป ถ้าผูกปีเงินสิ้นแล้วให้เจ้าเมืองกรมการบอกจำนวนเงินจำนวน
 เงินและส่งเงินกับทางตราให้ข้าหลวงกรมการคุมเข้าไป ณ กรุงเพทฯ กับให้บอกส่งทาง
 ว่าจำนวนเงินมีบุตรพรยาตั้งบ้านเรือนคงเมืองและเงินลูกจางและเงินจอรเข้าไปให้แจ้ง
 จะได้กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรงทราบไต่ฝ่าลองฯ ถ้าข้าหลวงมาถึงพร้อมกันแล้ว
 เมื่อใดให้เจ้าเมืองกรมการกำกับข้าหลวงผูกปีตีตราประจำครั้งข้อมือเงินตามท้องตราซึ่ง
 โปรดเกล้าฯ ออกมาจงทุกประการ สารตรา มา ณ วัน ๗๕ ค่ำปีเถาะสัปตศก

ภาคผนวก ค.

ประกาศให้ผูวราชการเมืองผูกป้ซื้อมือจีน จ.ศ. ๑๒๕๐

ส,ร, ๓๑

ศาลาลูกขุนในฝ่ายขวาที่ว่าการกรมพระกลาโหม
วัน ๕ ๖ ๘ ค่ำปีชวดสัมฤทธิศก ๒๒๖๑

สารตรา ท่านเจ้าพระยาอรรคมหาเสนาฯ มาถึงข้าหลวงผูวราชการเมือง
กรมการ เมืองสงขลา เมืองกาญจนบุรี เมืองพัทลุง เมืองนครศรีธรรมราช
เมืองพังงา เมืองตะกั่วป่า เมืองตะกั่วทุ่ง เมืองถลาง เมืองภูเก็ต เมืองไชยา
เมืองหลังสวน เมืองชุมพร เมืองประทิว เมืองระนอง เมืองกำเนินคนพุด
เมืองตรัง

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการมารพระบัณฑูร-
สุรสิงหนาทค้ำรับฯ เห็นเกล้าฯ สั่งว่า ฃปีชวดสัมฤทธิศกถึงกำหนดจะได้ผูกป้ซื้อมือ
จีนมันค้ำที่ไม่ได้ศก ไม่มีจำนวนระเบียนทางว่าวกรมศัศคี ขอแรงทำการพระนครคน
ละเคื่อน ถ้าไม่ไค้ทำการให้เสียเงินคนละ ๕๐ ค่ำฎีกา ๑๐ ทุกคน ถ้า
จีนคนใดไม่ให้ผูกป้ซื้อมือจีนขอแต่ฎีกาเปล่า ให้เสียเงินค้ำจ่ายราชการคนละ ๕๐
ค่ำฎีกา ๒๐ ถ้าจีนคนใดผูกป้ปลอมรับผูกซื้อจับไค้จะปรับ ๑๐๐ ค่ำเป็นเงิน
๑๐๐ แก่ผูทำตราไม่ซื้อเงินประทบให้ ถ้าผูแกะตราปลอมชำระเป็นเส้ง จะต้อง
รับพระราชอาญา ๕๐ ที แล้วส่งตัวไปเบนไพรหลวงมหันตโทษ

แลการผูกป้เงินที่กรุงเทพฯ ก็ไค้ลงมือผูกป้ที่คลังสินค้าหน้าพระบรมมหาราชวัง
ค้ำนค้ำวันตรึงมิลำน้ำเจ้าพระยา แลแต่วัน ๑ ๖ ๗ ค่ำปีชวดสัมฤทธิศก แลที่หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ ก็ต้องผูกเหมือนกัน จึงส่งดวงตรานามเมืองดวง ๑ ตราสำหรับประจำ
ครั่งหมายสำคัญซื้อมือจีนดวง ๑ กับออกมา ๑

- เมืองสงขลา ตรา นามเมืองดวง ๑ รูปเสื่อดวง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๓๑๐๐] ๑๕๘๖ ฉบับ
- เมืองกาญจนบุรี ตรา นามเมืองดวง ๑ รูปมา ดวง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๓๒๐] ๓๒๖ ฉบับ
- เมืองพัทลุง ตรา นามเมืองดวง ๑ ตรารูปดอกเงิน ดวง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๒๕๐] ๒๕๖ ฉบับ

เมืองนครศรีธรรมราช ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๒๑๐๐
รูปควง ๑] เปลา ๑๒] ๒๑๑๒ ฉบับ

เมืองหงงา ตรา นามเมือง ควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๓๓๒๐
รูปแพะ ควง ๑] เปลา ๖] ๓๓๒๖ ฉบับ

เมืองภูเก็จ ตรา นามเมือง ควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๕๐๐๐ ฉบับ
รูปคางคาวเค็มคาง ๑]

เมืองท้าวป่า ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๒๑๐๐
รูปกตายนควง ๑] เปลา ๓๐] ๒๑๓๐ ฉบับ

เมืองท้าวซุง ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๕๒๐
รูปคตายนควง ๑] เปลา ๖] ๕๒๖ ฉบับ

เมืองกลาง ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๒๔๐
รูปคอกไมควง ๑] เปลา ๖] ๒๔๖ ฉบับ

เมืองไชยา ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๕๔๐
รูปบัวกอ ควง ๑] เปลา ๖] ๕๔๖ ฉบับ

เมืองหลังสระ ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๕๒๐
รูปคอกจันควง ๑] เปลา ๖] ๕๒๖ ฉบับ

เมืองชุมกร ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๕๒๐
รูปนคยุงควง ๑] เปลา ๖] ๕๒๖ ฉบับ

เมืองประทิว ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๕๐ ฉบับ
รูปชะอบควง ๑]

เมืองระนอง ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๓๐๐
รูปแพะควง ๑] เปลา ๖] ๓๐๖ ฉบับ

เมืองกำเนิคนคฤ ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๕๐ ฉบับ
รูปงู ควง ๑]

เมืองตรัง ตรา นามเมืองควง ๑] กับฎีกาพิมพ์ ปี ๑๖๒๐
รูปคอกจันควง ๑] เปลา ๖] ๑๖๒๖ ฉบับ

ให้ผู้ว่าราชการเมือง พระหลวง] ยกกระบัตรหาหัวเจ้าธานีแขวงก่านันพันนายบ้าน
ซบไล่เงินมาผูกปี่ข้อมือเงิน เรียกค่าแรงเงินกับค่าฎีกาคณะ ๑ | ๑ | ถ้าเงินคนใดไม่ให้
ผูกปี่ข้อมือจะขอแต่ฎีกาเปลา ให้เรียกเงินค่าจ่ายราชการค่าฎีกาคณะ ๑ | ๒ | ถ้า
เงินคนใดไม่มีเงินบาทจะเอาเงินเหรียญมาเสียเป็นเงินผูกปี่เงิน ได้คิด ๓ เหรียญเป็น
เงิน ๑ | ๑ | ถ้าเป็นเงินรูเปี้ยได้คิด ๓ รูเปี้ยเป็น ๑ | ๑ | ให้ไว้เท่ากำหนดผูกปี่
เอาแต่ฎีกาเปลาให้ครบจงบทุกราย อย่าให้คิดเอาเหลือเกิน เงินเกินอยู่เท่าไรให้ผู้ว่า
ราชการเมืองพระหลวงยกกระบัตรคืนให้แก่เงินจงบครบ ถ้าเป็นเงินเหรียญปี่

ตราตัวหนังสือจันทราพระอาทิตย์อย่าให้รับไว้เป็นอันขาด ถ้าจีนมีชื่อหลบหนีมิได้ถูกบีบ
 ซ้อมมือต่อเจ้าเมืองกรมการกระทำตราปลอมมีผู้จับได้พิจารณาเป็นสัจ ให้ปรับไหม
 ตามหนังสือพิมพ์ประกาศจงทุกราย แต่บุตรจีนหลานจีนอ้างว่าได้ลักซ้อมมือแล้วนั้น
 ให้เจ้าเมืองกรมการตรวจดูซ้อมมือ ถ้าห้องมือหักแล้วจึงยังมีเพชจเงินอยู่ก็อย่าให้ถูกบีบ
 ซ้อมมือเก็บเอาเงินค่าแรงเลย เพราะได้ใช้ราชการตามจำนวนรศกแล้ว ถ้าจีนพวก
 ตัวเหี้ยเบนโทษซึ่งให้คักนำปลอยออกมาทำมาหากินตามภูมิลำเนา นั้น จีนจะมีตัวสำหรับ
 คักก็ดี ถ้าเป็นลูกจ้างคนต่างประเทศก็คงได้ถูกบีบ จะเอาเหตุต่างๆ นั้นไม่ได้ ค่ายผู้
 ครองฝ่ายไทยได้ว่ากับทุกคนประเทศ ซึ่งได้ทำหนังสือสัญญาแต่แรกแล้ว เพราะฉะนั้น
 ห้ามไม่ให้จีนที่ไม่รู้ข้อสัญญาสำคัญผิด เอาเหตุที่ตัวเป็นลูกจ้างคนนอกประเทศซึ่งมาอยู่
 ณ กรุงเทพฯ ทุ่มเถียงให้ต้องถือว่า จีนทั้งปวงมารับถูกบีบโดยปกติ อย่าให้หลบหนี
 เข้ามาใน^{ชาน}รอน คนนอกประเทศให้ต้องคิดตามว่ากล่าวให้รู้วายไป ถ้าจีนผู้ใดก่อเหตุ
 จะต้องรับพระราชอาญาโดยโทษานุโทษ

ให้ผู้ว่าราชการเมือง^{หลวง} ยกกระบัตรกรมการนายบ้าน นายอำเภอ ช่วยค้ำไถ่เงิน
 ในจังหวัดแขวงบ้านเมืองมาถูกบีบให้สิ้น อย่าให้จีนซ้อมมือเปล่าลบลึงแอบแฝงหลงเหลือ
 อยู่จนคน^{หนึ่ง}ใด ได้ แลเชือกซึ่งถูกซ้อมมือประจำ^{ครุฑ} ครุฑ นั้นให้ถูกให้ตั้ง อย่าให้หลวมหลุดออก
 จากซ้อมมือได้ แล้วห้ามอย่าให้ผู้ว่าราชการเมืองกรมการทำฎีกาอมบให้กรมการนายบ้าน
 นายอำเภอยุ้ใดไปเที่ยวถูกบีบซ้อมมือจีนในที่ต่างๆ ลับๆ เป็นอันขาด ให้ไถ่เงินถูกบีบต่อผู้ว่า
 ราชการเมืองกรมการรวมกัน ถ้าเมืองใดถูกไถ่เงินมากกว่าจำนวนปีรศกสักปีตศกขึ้นไป
 ๑๐ คนจะพระราชทานยกให้คนหนึ่งเป็นรางวัลแก่เจ้าเมืองกรมการทุกเมือง แลหนังสือ
 พิมพ์ที่เป็นฎีกาซึ่งทำให้กับจีนเสียเงินแล้วนั้น ให้ลงชื่อรูประพรรณคำหนิแปลบ้านไผ่
 คำบล้านลงในฎีกาประทับตราเจ้าเมืองกรมการให้ชัด อย่าให้มีความวิวาทเอาฎีกา
 มาแลกเปลี่ยนแปลกลปลอมได้

อนึ่งห้ามอย่าให้ผู้ว่าราชการเมืองกรมการเอาเงินค่าแรงจีนไปใช้สอยการ
 อื่นให้เงินค่าแรงเงินตกค้างช้า ถ้าไถ่เงินที่จีนเมืองใดเท่าใดหัวเมืองที่ไกลให้ตั้ง
 กรมการคุมเงินค่าแรงจีนเข้าไปส่งเดือนละ ๒ ครั้ง หัวเมืองที่ไกลให้ตั้งกรมการ
 คุมเงินค่าแรงจีนเดือนละครั้งกว่าจะสิ้น เงินค่าแรงจีน อย่าให้หน่วงเหนี่ยวเงินค่าแรง

เงินไว้ให้คลังชาลวงปีเหมือนแต่ก่อน ๆ ได้เป็นอันขาด

ณจำนวนปีชวตสัมฤทธิ์^{๒๕}กัน พระนานาฯ พิชกาธิบดีรับ ๆ พังสมเด็จพระเจ้า
 น้องยาเธอเจ้าฟ้าจตุรนต์มี กรมพระจักรพรรดิพงษ์ อธิบดีกรมพระคลังมหา
 สมบัติฯ แลหอรัษฎากรพิพัฒน์โปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มข้อบังคับลงในท้องตราผูกปีช้อมือ
 จีนตามหัวเมืองปักษ์ใต้ฝ่ายเหนือว่า จำนวนปีชวตสัมฤทธิ์^{๒๕}กัน ถ้าข้าหลวงแลกรมการ
 รัษฎากรพิมพ์ไปจากพนักงานมากน้อยเท่าใดไปผูกปีช้อมือจีนเสร็จสิ้นจำนวนปีแล้ว ให้
 บอกส่งจำนวนเงินจำนวนเงินที่ผูกได้แลตัวฎีกาพิมพ์ที่ยังเหลือ ถ้าเมืองไกลกำหนด
 ให้เพียง ๒ เดือน ถ้าเมืองใกล้กำหนดให้หนึ่งเดือน ให้บอกส่งจำนวน^{เงิน} และตัว
 ฎีกาที่เหลืออยู่เสร็จตามกำหนด ถ้าพ้นกำหนดไปไม่ส่งฎีกาพิมพ์ที่ยังเหลืออยู่ ภายหลัง
 จะมาส่งเจ้าพนักงานไม่รับจะคิดเอาเป็นจำนวนตามฎีกาที่เบิกไป ถ้าเกิดไฟต่าง ๆ
 ฎีกาพิมพ์เป็นอันตระหายเสียหายไป ก็ให้ทำคำกำหนดวันเวลายามยื่นต่อเจ้าพนักงาน
 ในกำหนดไว้ ถ้าพ้นกำหนดไปไม่รับไว้เป็นความจริง ถ้าผูกปีช้อมือจีนเสร็จแล้วให้
 ผู้ว่าราชการเมืองกรมการบอกส่งจำนวน^{เงิน} และฎีกาพิมพ์ร้อยละ $\frac{1}{100}$ กับ
 ดวงตราฎีกาพิมพ์ที่เหลือทำทางว่าจำนวนเงินมีบุตรภรรยาตั้งบ้านเรือนแลเงินลูกค้า
 เงินจรแตรงกรมการคุมเข้าไปส่ง ณ กรุงเทพฯ จะได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา
 ให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

ประทับตราพระคชสีห์ใหญ่มาเป็นสำคัญ

ที่มา หจช., ร.๕ กท. ๕๔ จ.ศ. ๑๒๕๐ หน้า ๓๔๖ - ๓๕๐.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง.

สารตราว่าด้วยประกาศให้ผู้ว่าราชการเมืองจับชำระโทสบ่ดิน จ.ศ. ๑๒๑๘

สารตรา ท่านเจ้าพระยาอรรคมหาเสนาฯ มาถึงเจ้าเมืองกรมการ
เมืองนครศรีธรรมราช ๑ เมืองพัทลุง ๑ เมืองสงขลา ๑ เมืองไชยา ๑
เมืองหลังสวน ๑ เมืองชุมพร ๑ เมืองประทิว ๑ เมืองกำเนิคนพคุณ ๑
เมืองบางนางรม ๑ เมืองปรานบุรีหนึ่ง เมืองเพชรบุรี ๑ เมืองกาญจนบุรี ๑
เมืองราชบุรี ๑ เมืองประทุมธานี ๑ เมืองนครเขื่อนขันธ์ ๑ เมืองพังงา ๑
เมืองภูเก็ต ๑ เมืองถลาง ๑ เมืองตกั่วป่า ๑ เมืองตกั่วทุ่ง ๑ ด้วยมีพระ-
บรมราชโองการตรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า มีตราไปรคเกล้าฯ ออกมาแต่ก่อนว่า
ให้เจ้าเมืองกรมการหมายประกาศเป่าร้องพระหลวง ขุนหมื่น อนุาประชาราษฎร
ชายหญิง โคนดมฉลองพระ^{เกษ} ^{คุณ}] เคื่อนละครั้ง เว้นไว้แต่เมืองนำค่านซึ่งต้องเกณฑ์
ไปสืบสวพังราชการกับคนที่ไว้ ^{เปีย}] คนนอกจากนั้นให้โคนดมให้สิ้น ครั้นอยู่มาตามวัน
เคื่อนอ้ายปีญุตรีศักดิ์ ไปรคเกล้าฯ แจกพระราชบัญญัติให้เงินเป็นเจ้าภาษี ^{ชื้อ} ^{เปีย} ^{ดิน}
แต่ตามพวกจีน คนที่เป็นพวกไทยมอรวาเขมรดูรพม่าทวายแขกฝรั่งพุกเกะเคิม
ซึ่งเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ห้ามมิให้ซื้อที่ดินสวนดิน ถ้าราษฎรคนใดเป็นคนชาย
ฉิ่นๆ ยังมีอยู่กับ ^{เรือน}] ให้เร่งมาขายกับเจ้าภาษีเสียให้สิ้นคนที่ ^{สุบ} ^{กิน}] ดินคิดมาแต่ก่อน
ก็ให้ออกเสีย แต่ในเคื่อนสืบปีญุตรีศักดิ์ ถึงเคื่อนห้าขึ้นคำหนึ่งปีชาวคัจฉาตักจะแต่งกอง
ออกจับๆ ใค้พิจารณาเป็นสัจว่า เป็นผู้ชายฉิ่นจะประหารชีวิตเสีย ถ้าเป็นแต่ผู้สุบจะให้
ลงพระราชอาญาเขียนคักหน้าจำไว้ ๗ รุก ถ้าผู้ใดจะรักสุบดินต่อไปให้ควั้นเปียไว้ดม
เป็นเงิน ถ้าแม้ดมขึ้นหักเปียยังไม่ได้ ให้ทำช่องต่อให้ยาว ถึงกำหนดถูกปีจะได้ถูกปี
เรียกเอาเงินคล ^๕— ความแจ้งอยู่ในท้องตราประกาศโคนดมแลพระ ^{ราช} ^{กษ} ^{ฎีกา}
ห้ามฉิ่นซึ่งไปรคเกล้าฯ ออกมาแต่ก่อนนั้นแล้ว ครั้นจะแต่งกองออกจับ ^{ชื้อ} ^{เปีย} ^{ดิน}
ตามพระราชกษฎีกาเล่า ก็ทรงพระราชดำริเห็นว่า ข้าราชการแลอนุาประชาราษฎร
ต้องโคนดม ฉลองพระ^{เกษ} ^{คุณ}] ทั่วกันไปทั้งในกรุงนอกกรุง คนที่ ^{สุบ} ^{กิน}] ดินสืบสนปนกันอยู่

มากแล้วก็ติดการทำพระเมรุมาศอยู่ด้วย จึงไปรุดเกล้าฯ ใ้ห้ตกลงจับไว้ บัดนี้
 การพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ถวายพระเพลิงเสร็จแล้ว
 ให้เจ้าเมืองกรมการหมาย ประกาศบอกทั่วเป่าร้องอนาประชาราษฎร ช่วยผู้ใด
 เคยคึดดมและไว้ดมอย่างไรก็ให้ตัดให้ไว้ดมตามชอบใจ แต่คนที่ สู้บ [] ฝืนอดฝืนไม่ได้
 นั้นจะพืออยู่ในบ้านเมืองมากน้อยเท่าใดให้เจ้าเมืองกรมการชำระตรวจตราทำบาญชี
 ให้รู้จำนวนไว้แล้วให้เอาตัวมาตาม ถ้าผู้ สู้บ [] ฝืนยังรัก กิบบ [] ฝืนอดฝืนไม่ได้ ก็ให้ชวน
 เปี้ยจงทุกคน ถ้าเป้นกรมการขุนหมื่น ผู้ [] ใช้สอยอยู่ในเจ้าเมืองกรมการก็ดี และ
 แอมแฉงอยู่ในกอง นอก [] ก็ดี ให้เจ้าเมืองกรมการนายกองปลัดกองถอดออกเสีย
 จากที่เอาตัวมาว่าให้ชวนให้สิ้นในครั้งนี้ที่เคียว ถ้าดมชั้นถักเปี้ยยังไม่ได้ก็ให้ทำของ
 ต่อไปพลาง ๆ ถ้าดมยังชั้นต่อ ของไม่อยู่ก็ให้ชวนแต่งเปี้ยไว้เป้นสำคัญ ถึงกำหนด
 ถูกปีเมื่อใด ช่างหลวงเจ้าเมืองกรมการจะได้เอาตัวมาถูกปีเรียกเอาเงินโดยง่าย
 ให้เจ้าเมืองกรมการกำนันพันผู้ใหญ่บ้านเร่งประกาศเป่าร้องรามรให้คึดดมและชวน
 เปี้ยตั้งแต่เดือน ๔ ปีชวดจัตวาศกสืบไป ถึงเดือน ๑๐ จะไปรุดเกล้าฯ ใ้แต่งกอง
 แยกย้ายเงินออกจับ ๆ ใครคนเพศใดคึดฝืนยังคึดดมเป้นไทยไว้ดมมวยและดมคอกกระทุ่ม
 ไม่ได้ชวนเปี้ยเป้นเงิน ๗ แขวงเมืองใดมีผู้มาร้องฟ้องพิจารณาได้ความจริง จะไปรุด-
 เล่าฯ ใ้ทกระทำโทษผู้ไม่ชวนเปี้ยตามพระราชกฤษฎีกาห้ามแล้วจะปรับไหมเอาเงิน
 กับเจ้าเมืองกรมการมาให้ เป้นบำเน็จแก่ผู้นำจับโดยสมควรแก่เหตุการณ์ที่จับจ่ายและ
 ยาก โทษหนักและเบาเพราะใครคนสูบฝืนในแขวงเมืองของตัว ถ้าเจ้าเมืองกรมการ
 ชำระใครคนสูบฝืนกินฝืนเป้นกรมการและไพร่ให้ชวนเปี้ยเป้นเงินแปลง เป้นคนเท่าใด
 ใ้บอกส่งทางว่ารายชื่อกันตำบลบ้าน แล บุตรภรรยาเข้าไป ๗ กรุงเทพฯ ใ้แล้ว
 จะไ้กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรงทราบใ้ฝ่าละอองธุลีพระบาท สารตรามาฉวันเส้า
 เดือนแปดขึ้นสิบค่ำ ปีชวดจัตวาศก^๒

ภาคผนวก จ.

สารตราว่าด้วยประกาศผูกปั้งมือจีน ณ หัวเมือง จ.ศ. ๑๒๑๓

สารตรา ท่านเจ้าพระยาอรรคมหาเสนาฯ มาถึงเจ้าเมืองกรมการ
เมืองราชบุรี เมืองกาญบุรี เมืองเพชรบุรี เมืองประทุมธานี เมืองปราณ
เมืองประจวบ เมืองกำเน็ค เมืองชุมภร เมืองประทิว เมืองหลังซวร เมือง
นคร เมืองไชยา เมืองสงขลา เมืองพัทลุง เมืองพังงา เมืองคกั่วทุ่ง เมือง
คกั่วป่ารวม ๑๗ เมือง ด้วยมีพระบรมราชโองการตรัสเหนือเกล้าฯ สั่งให้มีตรา
กำกับมาด้วยการจะเรียกค่าแรงแลผูกปั้งที่มิใช่เงินแปลงเป็นเงินเพื่อจะพันจับเพราะ
โทษสูบฝิ่นนั้นออกมาให้จะแจ้ง ว่าเมื่อ ณ ปีฤดูตรีศกไปรดเกล้าฯ ให้มีตราบอกความ
ตั้งภาสีฝิ่น และไคส่งกฎหมายตีพิมพ์บังคับด้วยเรื่องฝิ่นออกมาด้วย เจ้าเมืองกรมการ
ก็ไคทราบอยู่แล้ว เนื้อความในกฎหมายนั้นว่าเงินเป็นคนสูบฝิ่นคึกมาแต่เมืองจีนโดยมาก
แต่ก่อนให้จับเอาตัวมากักขังไว้มากหมายหลายคน จะให้อดฝิ่นก็อดไม่ได้เงินลมตายยับ
เย็นไปในเรือนจำเป็นอันมาก ครั้นถึงระตูสำเภาเข้ามีเงินสูบฝิ่นคึกมาแต่เมืองจีนเพิ่ม
เติมเข้ามาใหม่อีกทุกปี เงินที่ตองรับพระราชอาญาจำอยู่นั้น บางพวกอดฝิ่นได้ก็มีบ้าง
ทรงพระกรุณาโปรดให้พันโทษออกไปไคแล้วก็ไปสมคบกับจีนใหม่กลับสูบฝิ่นอีก เมื่อจะ
จับกุมจำจองไปคังนั้น การก็ไม่ ^{สิ้น} _{สุด} ลง พวกจีนที่เป็นคนยากจนเป็นโทษด้วยเรื่องฝิ่น
ตองทุกขทนลำบากลมตายเสียเป็นอันมาก อนึ่งเมื่อมีเงินผู้สูบฝิ่นมาก ก็มีผู้ยากไคเงิน
มากคิดเอาฝิ่นมาลอบขายหลาย ^{พวก} _{ราย} คุ้มกัน เมื่อชำระจับผู้ซื้อขายก็ชิตทอถกกันวนวาย
ผิด ๆ ถูก ๆ ตองจับเงินลูกค้าในทาง ^{เรือ} _{บก} หลาย ^{แห่ง} _{ตำบล} เป็นเหตุให้พวกจีนและ
ลูกค้าภานิจไคความรอนรนปวนปั่นไม่เป็นอันค้าขายท่ามาหากินโดยปรกรติตามภูมิลำเนา
การที่เป็นไปคังนี้ก็มีมานานแต่ครั้งในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึง
ครั้งนี้ จึงทรง พระมหากรุณาแก่พวกจีนเป็นอันมาก ทรงพระราชดำริเห็นว่า จีนเป็น
คนสูบฝิ่นโดยมากเป็นธรรมดา อนึ่งเป็นคนไป ๆ มา ๆ ไม่ควรเอนไปการศึกษาสงคราม
เป็นแต่ผู้ทำ ^{ไร่} _{นา} คุ้มค้าขาย และรับจ้างทำงานการต่าง ๆ แขงแรงก็ ถ้าแม้เงินไม่ตอง

จับกุมด้วยเรื่องผิดนัดทำมาหากินและรับจ้างทำกรงานโดยปรกตอยู่แล้ว พระราช-
 อาณาจักรก็จะมี ความเจริญ ด้วยได้ภาษีอากรมากขึ้นแล สดวกแลงายในการงารหังปวง
 คิดว่าแต่ก่อน จึงทรงปลุกษาพระบรมวงษานุวงษ และท่านเสนาบดีผู้ใหญ่หังปวงแห
 พร้อมกันให้เลิกการจับเงินที่สูบเงินนั้นเสีย แล้วให้ตั้งภาษีเงินมีเจ้าของรับซื้อเงินมาแต่
 นอกประเทศ มาขายแก่เงินในประเทศ เพราะว่าพวกจีนมีเพศแปลกอยู่ในศรีสะ
 ร์จังกาย เมื่อถลัวจะเป็นโจนผู้ร้ายจะเกียคกันเสียไม่ให้เข้าบ้านเข้า เรือนปะปนกับ
 บาวไพรก็จะสังเกคได้ง่าย แต่คนที่มิใช่เงินเป็นคนประจำอยู่ในประเทศนี้ควรจะต้อง
 ักหมายหมูไว้จับจ่ายไปการศึกษาสงครามและใช้สรอยราชการแผ่นดิน และการงาร
 ของเจ้าหมุนุนายปะปนระคนอยู่กับไทยด้วยกัน คนเหล่านี้จะเปิดให้สูบเงินตามสบาย
 เหมือนพวกจีนนั้นไม่ได้จะเป็นเหตุ ให้ท่านหังปวงระวังโจรผู้ร้ายซึ่งจะแปลกปลอมเข้า
 ออกในบ้านในเรือนยากไป จึงมีพระราชบัญญัติห้ามไม่ให้คนที่เป้นเพศไทย และภาษา
 อื่นนอกจากเพศจีน ^{ซื้อ} ^{ขาย} ^{สูบ} ^{เงิน} เป็นอันขาด ถ้าหมิงตีให้จับเอาตัวมาจำกักขังไว้ ถ้า
 อดเงินไม่ได้ก็ให้สักหน้าส่งตัวไปจำไว้ ๓ คุกจนตาย ถ้าผู้ใดอดเงินไม่ได้จะใครใช้สอย
 ซื้อเงินขายเงินและสูบเงินอยู่ แต่จะหมิงให้ต้องจับรับพระราชอายานนั้นก็ให้แปลง เพศไว้
 เปียเป็นเงินเสีย ให้ท่านหังปวงรู้จักว่าเป็นคนสูบเงินเมืองรัง เกียคถลัวว่าจะเป้นโจน
 ผู้ร้ายจะใครระวังไม่ให้ เข้ามาปะปนโดยงายบังคับไปคังนี้คนสูบเงินที่สักถลัวก็คังไม่ได้
 ักก็คัง เมื่ออดเงินไม่ได้จะแปลงเพศเป้นเงินคนที่สักถลึงจะต้องให้ผูให้เจ้าหมุนุนายใช้คนที่
 ไม่ได้สักถลึงจะไว้ตัว เป้นเงินขาดไปเสีย ไม่ได้รับราชการตามหมุมิความารดา และคน
 จำพวกเหล่านี้จะจาริตภาษาของตัว ด้วยเหนแก่สูบเงินไม่เป้นคนควรจะเชื่อถือได้ จึง
 ห้ามหมิงให้ขึ้นโรงขึ้นสำรวากล่าวคคิด้วยผู้ใดคนหนึ่งและตัว เป้นคนที่ไม่ควรจะสูบเงินไป
 รัคเงินจนสมักเป้นเงินให้ขาดกระฎนไป ควรจะต้องใช้ลำบากมากกว่าการกะเณราชการ
 โดยปรกตสักถนอยหนึ่ง เมื่อจะหมิงให้ผูอื่นคุเยียงอย่างกันสืบไป จึงไปคเกล้า บังคัมไว้
 ในพระราชกำหนดคก่อน ว่าเมื่อคร้าวที่สุทสามปีเป้นกาลที่จะเณเงินทำการ และให้เสีย
 เงินค่าแรงรับผูกปีไปนั้น ให้คนที่มิใช่เงินแปลงตัวเป้นเงินเพราะรัคจะใช้เงินนั้นเสียค่า
 ผูกปีมากกว่าเงินปรกต ๑๕ ต่อเป้นเงินคราวละ ๑๕ ครั้งนี้พระราชทานพระบรม-
 ราชาริบายเพิ่มความออกมาได้เจ้าเมืองกรมการทราบช้คว่าคนเพศไทยสูบเงินคิจักถับ

เพศไฉนเป็นจีนนั้น ให้เสียเงินข้าราชการช่างไทยตามเดิมเหมือนดังตัวเลข
 จ่ายเข้าเดือนปีละสามเดือนเสมอไปนั้น ฝ่ายหนึ่งปีละ ๔๒ สามปีเป็นเงิน
 ๑๒๒ ให้เสียค่าผูกปีตามฝ่ายอย่างจีนเป็นเงินแปลงไม่ต้องจับ ค่ายเรื่องอื่น
 อีกฝ่ายหนึ่งเป็นเงินปีละ ๒๒ สามปีเป็นเงิน ๖๒ มากกว่าเงินธรรมดา
 ประคองครั้งค่าสิ่งรวมกันจีนเป็นเงิน ๑๕ ถ้าเป็นเงินแปลงที่หักแล้วนั้น ครั้นจะ
 ให้ผูกปีเรียกเอาเงินช่าง ๑๕ เล่าบายูซี่ยี้ หักก็ไม่ได้หักถึงปีก็ต้องเข้าเดือน
 รับราชการในหลวง และใช้การของเจ้าหม่อมขุนายอยู่แล้ว จึงให้คิดหักเงินข้าราชการ
 เป็นสวรมที่ขุนายไปเรียกเอาแต่ตัวเลขซึ่งต้องทรงองแทนไปปีละ ๔๒ สามปี
 เป็นเงิน ๑๒๒ ให้ผูกปีเรียกเอาเงินแต่ฝ่ายข้างที่ไปไว้เพียงอย่างจีนปีหนึ่ง ใช้
 ๑๐ วัน สามปีคิดเดือนหนึ่งเป็นเงิน ๖๒ ถ้าเป็นคน สิบยก] และไพรยังไม่ได้
 หัก คนพวกนี้ไว้ตัวเป็นจีนชาตราชการคางไทยไปจะให้เสียแต่ ๖ เหมือนจีน
 ประคอง ถ้าจะให้เสียเหมือนพวกที่หักแล้วนั้น ก็จะเป็นทางให้ลูกหม่อมควรจะต้องหักลบ
 หลีกแปลงเป็นจีนหนีราชการชาคหมไปเสีย เพราะฉะนั้น ให้ข้าหลวงเจ้าเมืองกรมการ
 เอาตัวเงินแปลงที่ยังไม่ได้หักนั้นมาผูกปีเรียกเอาเงินค่าราชการเป็นธรรมเนียมคางไทย
 ปีละ ๔๒ สามปีเป็นเงิน ๑๒๒ เสียค่าผูกปีอย่างจีนอีกปีละ ๒๒ สามปีเป็น
 เงิน ๖๒ รวมกันเป็นเงิน ๑๕๒ เคมตัวสิบยกคุมไม่ได้ เพราะโทษผิดและการ
 ที่ว่ากล่าวบังคับมาทั้งนี้ ก็ไม่มากมายนักจะติเตียนว่าแรงนักไม่ได้เพราะอัยยงยอนออน
 กว่าพระราชบัญญัติเดิม และเมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์
 พระพุทธเลิศหล้านภาไลยอยู่ครั้งนั้น เลขไพร่หลวงต้องเกณฑ์เข้าเดือนหนึ่งออก ๒ เดือน
 คิดปีละสี่เดือน ถ้าเลขไพร่หลวงไม่มารับราชการต้องเสียเงินค่าแรงปีละ ๒๒
 สามปีเป็นเงิน ๖๖ แต่เลขไพร่หลวงปีภายหลังนั้น ทรงพระกรุณาโปรดว่าเลข
 ไพร่หลวงทั้งปวงจะให้เกณฑ์หนึ่งสามเดือน ตัวเลขไม่มารับเกณฑ์ต้องเสียเงินช่า
 ราชการแต่ปีละ ๔๒ ก็เป็นที่นับถือเลาถาวว่า เป็นศุกกว่าไพร่พวกอื่น ถึงกระนั้น
 ล่วงปีราชการวิเศษมีก็ต้องชำระระคมอีกเดือนหนึ่งคงเป็น ๔ เดือนในปีนั้นเหมือนไพร่
 หมู่อีกก็มีบ้าง ครั้นถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้
 เกณฑ์เลขไพร่หลวงมารับราชการเข้าเดือนหนึ่ง ออกสามเดือนเหมือนกับเลขไพร่หลวง

ใฝ่กายยกตัวเลขไม่มาทำราชการก็ต้องเสียเงินแต่ปีละ ๔ | ๒ เป็นแบบอย่าง
 มาดังนี้ และครั้งนี้ให้พวกจีนแปลงเพราะฉนั้นเสียมากไปกว่าแบบในแผ่นดินพระบาท
 สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็เพียงปีละ ๑ | ๒ ฤๅเข้าเดือนใช้ราชการปีละ
 สิบวันเท่านั้น และการซึ่งบังคับมาครั้งนี้ก็โดยทรงพระกรุณาเมตตาแก่คนที่เป็นเทศ
 ไทย จะไม่ให้สูญเงินอย่างเดียว เลขไพร่หลวงสมกำลังที่ไม่เกี่ยวข้องกับสูญเงินนั้น
 แต่ก่อนเคยเกณฑ์ราชการอยู่อย่างไร ก็ไปรคเกล้าฯ ให้เกณฑ์ตามเคยที่ไหลดยอน
 อยู่นั้นก็มีบ้าง ถึงคนเทศไทยที่อดเงินไม่ได้แล้ว จะรักสูญเงินก็เป็นอันไปรคให้สูญเงิน
 ไปตามใจแต่ให้แปลงเพศเป็นจีนเสีย แล้วถึงปีให้เสียเงินค่าผูกปีเป็นพันในค่ายที่ไม่
 ต้องจับด้วยความผิดทวีขึ้นจากเงินราชการปีละ ๑ | ๒ สามปีเป็นเงิน ๑ | ๒
 รวมเป็นเงินชำระราชการจึงเป็นเงิน ๒ | ๑ ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่พอชำระราชการ
 ซึ่งต้องเสียมาแต่ก่อนถึงปีละ ๑ | ๑ สามปีเป็นเงิน ๓ | ๑ และคนสิบยกและ
 คนศึกแล้ว คนยังไม่ได้หักก็ตีที่สูญเงินคิดจึงต้องไว้เปี้ย เมื่อกาลภายหลังจะมีพระราช
 บัญญัติตั้งภาษีขึ้นแล้ว คนพวกนี้จะสมัครไปเป็นเงินผูกปีให้ชายหนุ่มชายกรมไปเป็นเงินจึงๆ
 จะยอมให้ผูกปีเหมือนเงินปรกติมันไม่ได้ ให้เอาตัวมาผูกปีเรียกเอาเงินตามที่หักแล้ว
 ที่ไม่ได้หักสิบห้าคำสั่งให้ผูกจงทุกคน แต่ คนที่เป็นบุตรเป็นหลานเงินเคยไว้เปี้ยมาแต่
 ก่อนพระราชบัญญัติด้วย เรื่องฉนั้นนั้น ถึงจะสูญเงินคิดก็ตีให้นับเป็นเงินปรกติ ที่ยังไม่ได
 หักให้ผูกปีเรียกค่าแรงแต่ ๑ | ๑ เหมือนเงินทั้งปวงถึงบางคนจำพวกนั้นจะโกน เปี้ย
 บวศ เป็นภิกษุสามเณแล้วที่ออกมากลับไว้เปี้ยที่คลังพระราชบัญญัติด้วย เรื่องฉนั้นก็ ถ้า
 สิบไปได้ความว่าเป็นเงินมาแต่เดิมมิใช่เงินแปลง ก็ได้ผูกปีเรียกค่าแรงแต่ ๑ | ๑
 ที่หักแล้วก็อย่าผูกปีเรียกค่าแรงเลย ถ้าคนที่แปลงเพศเป็นจีนเพราะเรื่องฉนั้น ครั้น ลว
 ผูกปีเรียกค่าแรงกลับโกนเปี้ยเสียตัดผมเป็นไทยไซ้รจับได้ให้เอาตัวส่งเข้าไป ณ
 กรุงเทพฯ จะไค้กระทำโทษแล้วตีหน้าเป็นตพูนย้าข้างหลวงจนตาย และท้องตรา
 ผูกปีฉนั้นนั้น ก็ไปรคเกล้าฯ ให้ออกมาด้วยฉนั้นหนึ่งความแจ้งอยู่แล้วให้เจ้าเมืองกรม
 การกองผูกปีพิเคราะห์ท้องตราสองฉบับ จงตีทวนจะได้บังคับการให้ถูกต้องตามกระแส
 พระราชดำริสืบไป สารตรา มา ณ วัน ๗ ๖ ๕ คำปีเถาะสัปตศก

ภาคผนวก ฉ.

พระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จีน
รัตนโกสินทรศก ๑๑๘

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งว่า ตามประเพณี มีมาแต่เดิม บรรดาจีนแลบุตรจีนหลานจีนมีหน้าที่จะต้องออกแรงรับราชการ ๓ ปี ต่อ เดือน ๑ ถ้าคนไรไม่ทำการก็ต้องผูกปี้แลเสียเงินค่าแรงช่วยราชการแผ่นดินเมื่อถึง ๓ ปี จึงได้มีการผูกปี้จีนครั้ง ๑ สืบมาจนบัดนี้ แต่ลักษณะการผูกปี้เก็บเงินค่าแรงจีน แต่เดิมมายังหาไม่พระราชบัญญัติไม่ ทรงพระราชดำริเห็นว่าในเวลานี้ สมควรที่จะให้มีพระราชบัญญัติขึ้นไว้เพื่อจะให้เจ้าพนักงานจัดการให้เป็นระเบียบเรียบร้อยต่อไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัตินี้ไว้สืบไป ดังนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยที่ใช้แลอธิบายคำพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จีน รัตนโกสินทรศก ๑๑๘" ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ทั่วพระราชอาณาจักร เว้นไว้แต่บาง มณฑลซึ่งได้จัดการเก็บค่าราชการจากจีนด้วยวิธีอย่างอื่น หรือเป็นมณฑลซึ่งเป็นที่กันการ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ยกเว้นการผูกปี้จีนในมณฑลนั้น ๆ มณฑลใดหรือเมือง ใดที่จะยกเว้นการผูกปี้ เมื่อเสนาบดีได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ประกาศ สั่งให้ยกเว้นแล้ว ก็อย่าให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ในมณฑลแลเมืองนั้น ๆ เลย

มาตรา ๒ ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่า "เสนาบดี" ให้พึงเข้าใจว่าเสนาบดี ซึ่งได้บัญชาการกรมสรรพากรคำว่า "เทศาภิบาล" ให้พึงเข้าใจว่าข้าหลวงเทศาภิบาล

หรือผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติราชการ โดยอนุมัติของเสนาบดี
 คำว่า "เจ้าพนักงาน" ให้พึงเข้าใจว่าเจ้าพนักงานสรรพากร หรือเจ้าพนักงาน
 กองตระเวนแลกรมการอำเภอท่านผู้ใหญบ้าน ซึ่งมีหน้าที่ทำการตามพระราชบัญญัติ
 นี้ คำว่า "กฎเสนาบดี" ให้พึงเข้าใจว่าข้อบังคับที่จะทำการตามพระราชบัญญัตินี้
 ซึ่งเสนาบดีตั้งขึ้นโดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว แลลงในหนังสือพิมพ์
 ราชกิจจานุเบกษาเป็นสำคัญ

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยเงินซึ่งต้องผูกปีเสียค่าแรงแลที่จะไต่ยกเว้น

มาตรา ๓ จีนนอกรุตรจีนหลานจีนบรรดาที่ไฉ่ฉมเปี้ย ซึ่งมีอายุในระหว่าง
 ๑๘ ปีจนถึง ๒๐ ปี จะต้องเสียเงินค่าแรง ๘ บาท ๒๔ อัฐ แลผูกปีข้อมือทุกคน ถ้า
 จีนหรือบุตรจีนหลานจีนคนใดไม่พอใจ จะผูกปีข้อมือจะขอรับใบเสร็จตัวสำคัญ แทน
 ผูกปีเมื่อเสียเงินค่าแรง ๒ บาท ๓๒ อัฐแล้ว ก็รับตัวสำคัญได้ไม่ต้องผูกปี

มาตรา ๔ จีนที่เข้ามาใหม่ จะต้องเสียเงินค่าแรงแลผูกปีหรือรับตัวสำคัญ
 เหมือนกับจีนที่เข้ามาอยู่เก่าทุกประการ

มาตรา ๕ ให้ยกเว้นบุคคลต่างจำพวก ซึ่งมีอยู่ในข้อต่อไปนี้ จากการที่
 ต้องเสียค่าแรงแลผูกปีคือ

ข้อ ๑ จีนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งได้รับพระราชทานสัญญาบัตร หรือรับประทวน
 ตราเสนาบดีกระทรวงใด ๆ เป็นผู้มืบรรดาศักดิ์

ข้อ ๒ จีนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งรับราชการเป็นกรมการเป็นเจ้าภาชีนายอากาศ
 หรือเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๓ จีนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งได้อาษาบริจาครักษาพยาบาลช่วยราชการแผ่นดินใน
 ระหว่างคราวผูกปีล่วงมาแล้ว เกินกว่าจำนวนที่จะต้องเสียค่าแรงรับตัวสำคัญ

ข้อ ๔ จีนหรือบุตรจีนหลานจีน ซึ่งเป็นผู้สำรวจบัญชีคนตามความที่ไว้ใน
 มาตรา ๑๐

ข้อ ๕ จีนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งมีหนังสือคุ้มตัวเป็นไทย

ข้อ ๖ จีนบุตรจีนซึ่งเป็นคนในบังคับต่างประเทศ มีสัญญาทางพระราชไมตรีต่อกองสยาม แลจีนบุตรจีนหลานจีนซึ่งเป็นคนไช้อยู่ในสถานราชทูตแลกงสุลต่างประเทศ

ข้อ ๗ จีนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งมีใบเสร็จเป็นสำคัญว่าได้เสียเงินค่าราชการในมณฑลซึ่งไม่ได้ถูกปี

ข้อ ๘ จีนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี หรือสูงกว่า ๖๐ ปี

ข้อ ๙ จีนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งเป็นคนทุพพลภาพไม่สามารถจะหาเลี้ยงชีพโดยลำพังตนได้

มาตรา ๖ ถ้า จีนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งสมควรจะต้องเสียค่าแรงตามพระราชบัญญัตินี้ แต่เป็นคนอนาถาไม่มีทรัพย์จะเสียค่าแรง ก็ให้เอาตัวใช้ราชการเคื่อนหนึ่งเป็นกำหนด

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณะเรียกค่าแรงแลถูกปีจีน

มาตรา ๗ เมื่อถึงคราวถูกปี ให้เทศบาลที่ตั้งที่ถูกปีขึ้นในมณฑลนั้นนั้นมีจำนวนตามสมควรแก่การแลให้มีเจ้าพนักงานประจำทำการถูกปี แลเรียกเงินค่าแรงตามสมควรทุกแห่งแลให้จัดให้มีเจ้าพนักงานสำรวจ ตรวจเงินแลบุตรจีนหลานจีนในท้องที่ทั่วไป

มาตรา ๘ เมื่อถึงเดือนพฤษภาคม ในปีที่กำหนดถูกปีให้เทศบาลออกประกาศโฆษณาการแก่จีนแลบุตรจีนหลานจีน ซึ่งสมควรจะต้องถูกปี เสียเงินค่าแรงในมณฑลนั้นนั้นว่าเจ้าพนักงานจะได้ลงมือถูกปี แลเรียกเงินค่าแรงตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคมไปจนถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ให้เทศบาลแจ้งไปในประกาศนี้ด้วย ว่าจีนแลบุตรจีนหลานจีนซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในอำเภอใด จะต้องไปเสียเงินค่าแรงแลถูกปี ณ ที่ใด แลให้ไป

เสียเงินผูกปี้ตามวันที่เจ้าพนักงานผูกปี้ในอำเภอนั้นนั้น จะไต่กำหนดให้ทราบ ในท้ายประกาศให้เทศาภิบาล แจ้งไปค้ำยว่าถ้าเงินแลบุตรเงินหลานเงินซึ่งสมควร จะต้องผูกปี้เสียเงินค่าแรงตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่มาเสียค่าแรงแลผูกปี้ตามกำหนด เจ้าพนักงานจะใช้อำนาจจับกุมบังคับให้เสียเงินค่าแรงผูกปี้แลจะต้องปรับค้ำยอีก โสตหนึ่งคั้งนี้

มาตรา ๕ ในเดือนพฤษภาคม ให้เจ้าพนักงานสำรวจทำบัญชีเงินแลบุตรเงินหลานเงิน ซึ่งจะต้องผูกปี้เสียเงินค่าแรงส่งต่อเจ้าพนักงานผูกปี้ในท้องที่

มาตรา ๑๐ ที่ใดซึ่งเงินมากค้ำยกัน ตั้งทำการงานมีเด้าแก่รับผิดชอบควบคุม เจ้าพนักงานจะให้เด้าแก่เป็นผู้สำรวจก็ได้

มาตรา ๑๑ เมื่อเจ้าพนักงานผูกปี้ในท้องที่ ได้รับบัญชีสำรวจตรวจสอบ แลให้ส่งไปยังเทศาภิบาลทำใบเสร็จส่งกลับมาให้เก็บเงิน

มาตรา ๑๒ ให้ลงมือเก็บเงินค่าแรง แลผูกปี้ข้อมือเงินบุตรเงินหลานเงิน ตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนกรกฎาคม เมื่อเงินหรือบุตรเงินหลานเงินนำเงิน ๔ บาท ๒๔ อัฐ มาเสีย ก็ให้เจ้าพนักงานรับเงินให้ใบเสร็จแลผูกปี้ข้อมือเป็นสำคัญ ถ้าหากว่าเงินหรือบุตรเงินหลานเงินคนใด ขอเสียเงิน ๒ บาท ๓๒ อัฐ ก็ให้ทำใบเสร็จตัวสำคัญให้ไม่ต้องผูกปี้ผู้นั้น

มาตรา ๑๓ เงินหรือบุตรเงินหลานเงิน ซึ่งเจ้าพนักงานได้ผูกปี้แล้ว ต้องผูกไว้จนสิ้นเดือนธันวาคม จึงจะทิ้งปี้ได้

มาตรา ๑๔ เมื่อสิ้นเดือนกันยายน ให้เทศาภิบาลจัดตั้งค่านขึ้น ณ ทางร่วมตำบลหนึ่ง หรือหลายตำบล ตามสมควรแก่ภูมิประเทศในมณฑลนั้นนั้น แลให้มีเจ้าพนักงานประจำสำหรับตรวจเงินจรที่จะไปมาผ่านค่านนั้น ให้ตรวจตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนตุลาคม จนสิ้นเดือนธันวาคมซึ่งเลิก ให้เทศาภิบาลทำป้ายประกาศปิดไว้ที่ค่านตรวจทุกตำบล ให้ปรากฏว่าเงินหรือบุตรเงินหลานเงินจะต้องแวะให้เจ้าพนักงานตรวจก่อนจึงจะผ่านไปได้

อนึ่งให้เทศาภิบาลมีหมายสั่งแก่เจ้าพนักงานซึ่งรักษาการตามท้องที่ให้
ตรวจเงินแลบุตรเงินหลานเงิน ซึ่งสมควรจะต้องผูกปี้แลเสียเงินค่าแรงตามพระราช
บัญญัตินี้ ในระหว่างตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนตุลาคมจนถึงเดือนธันวาคม ถ้าเจ้าพนักงาน
ตรวจพบปะเงินหรือบุตรเงินหลานเงิน ซึ่งยังมีได้เสียค่าแรงผูกปี้ตามพระราชบัญญัติ ก็ให้
คุมตัวไปส่งยังเจ้าพนักงานผูกปี้ในท้องที่นั้นนั้น เรียกค่าแรงผูกปี้ตามพระราชบัญญัติ

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยความผิดที่ล่วงพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๕ จีนหรือบุตรเงินหลานเงินคนใด ไม่มาเสียเงินค่าแรงตามกำหนด
วันที่เจ้าพนักงานผูกปี้ได้นัดหมายให้มาเสีย ให้ปรับคนนั้นเป็นเงินบาท ๑ เพิ่มขึ้นจาก
จำนวนค่าแรงที่จะต้องเสียนั้น

มาตรา ๑๖ จีนบุตรเงินหลานเงินคนใดไม่ยอมเสียเงินค่าแรงผูกปี้ ให้เอาตัว
คนนั้นไว้ใช้แรงทำราชการเดือน ๑ อย่างคนอนาถา

มาตรา ๑๗ จีนบุตรเงินหลานเงินคนใด ใช้ใบเสร็จหรือตั๋วหรือปี้ของผู้อื่น
พิจารณาได้ความว่า กระทำเพื่อจะฉ้อบังค่าแรงซึ่งตนควรจะต้องเสีย มีความผิดต้อง
ระหว่างโทษปรับเป็นเงินไม่เกิน ๖๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือทั้งจำแล
ปรับด้วยทั้ง ๒ สถาน

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยบำเหน็จ

มาตรา ๑๘ เงินค่าแรงผูกปี้เงิน เก็บได้ในตำบลใดเท่าใดพระราชทาน
ส่วนลดแก่ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ๑๐๐ ละ ๒ ถ้ากำนันเป็นผู้สำรวจ พระราชทาน
แก่กำนันอีก ๑๐๐ ละ ๓ ถ้าที่ทำการแห่งใดมีเงินมากเจ้าแก่ผู้ควบคุมเงิน รับเป็นผู้
สำรวจตามความในมาตรา ๑๐ ได้จำนวนเงินตั้งแต่ ๕๐ คนขึ้นไป พระราชทาน
ส่วนลดแก่เจ้าแก่ผู้สำรวจ แลส่งเงินค่าแรงผูกปี้ ๑๐๐ ละ ๑๐

มาตรา ๑๙ ในเวลาตรวจจับผู้ถูกบี ตามความที่ว่าในมาตรา ๑๘ นั้น พระราชทานบำเหน็จแก่ผู้จับตามจำนวนคนที่จับได้โดยถูกต้องคนละ ๑๖ อัฐ

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยอำนาจจัดแลรักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา ๒๐ ให้เสนาบดีที่มีอำนาจ ที่จะตั้งกฎเสนาบดีเป็นครั้งเป็นคราว เพื่อจัดการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ แลกฎเสนาบดีนั้นให้นับเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๑ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้บัญชาการกรมสรรพากร นอกแลให้เสนาบดีกระทรวงนครบาล ซึ่งได้บัญชาการกรมสรรพากรใน มีอำนาจแลหน้าที่ที่จะรักษาพระราชบัญญัตินี้ ตามท้องที่ซึ่งได้บังคับบัญชาการอยู่ทั้ง ๒ กระทรวงนั้น

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม รตนโกสินทรศก ๑๑๘ เป็นวันที่ ๑๑๕๑๐ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ที่มา หจข., ร.๕ น. ๓.๘/๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

กฎเสนาบดีสำหรับการสำรวจแลเก็บเงิน
ค่าแรงผูกปี่ข้อมือจีนในกรุงเทพฯ
จำนวนรัตนโกสินทรศก ๑๑๘

ด้วยตามข้อความในมูตราที่ ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติผูกปี่ข้อมือจีนรัตนโกสินทรศก ๑๑๘ นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาล ตั้งกฎเป็นข้อบังคับสำหรับการสำรวจ แลเก็บเงินค่าแรงผูกปี่ข้อมือจีนในมณฑลกรุงเทพฯ

หมวดที่ ๑

การออกประกาศ

ข้อ ๑ ในระหว่างเดือนพฤษภาคม ให้เจ้ากรมสรรพากรในออกประกาศเป็นภาษาไทยให้พวกจีน แลผู้ที่เปนบุตรจีนหลานจีนซึ่งจะต้องเสียเงินค่าแรงผูกปี่ข้อมือ รู้ว่าการเก็บเงินค่าแรงผูกปี่ข้อมือนั้น จะได้ลงมือตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนกรกฎาคม ไปจนถึงวันที่ ๓๐ กันยายน แลในระหว่างตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนตุลาคมจนถึงวันที่ ๓๑ เดือนธันวาคมนี้ เจ้าพนักงานจะต้องใช้อ่านาจจับกุม แลบังคับให้ผู้ที่จะต้องเสียเงินค่าแรง แลผูกปี่ข้อมือเสียเงินค่าแรงผูกปี่ข้อมือ

ในประกาศที่ออกนั้น ต้องกล่าวให้ชัดเจนว่า ให้พวกจีนแลผู้ที่เปนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งตั้งบ้านเรือนประจำอยู่ที่ใด ถ้ามิได้ประจำอยู่ที่ใด ไปเสียเงินค่าแรงผูกปี่ข้อมือ ณ ที่ว่าการสรรพากรแห่งใด ตามเวลาที่นายอำเภอในตำบลที่จีนนั้นตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ ถ้าที่เดินทางอยู่นั้นกำหนดไว้ ถ้าจีนผู้ใดไม่มาเสียเงินค่าแรงผูกปี่ข้อมือจีนผู้นั้นจะต้องปรับโทษตามความในมาตรา ๑๕ แลมาตรา ๑๖ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปี่จีนรัตนโกสินทรศก ๑๑๘

หมวดที่ ๒

การสำรวจ

ข้อ ๒ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป ปลัดอำเภอกรุงเทพฯ ชั้นในกับ กำนันทุกท้องที่ ต้องลงมือสำรวจพวกจีนแลบุตรหลานของพวกจีน ซึ่งจะต้องเสียเงินค่า แรงแลผูกปื้ข้อมือตามบ้านผู้มีชื่อทั่วไปในท้องที่ของคน

ในการที่จะสำรวจนั้น เจ้าพนักงานต้องเที่ยวตรวจไปทุก ๆ หมู่บ้านใน ตำบลของตน แลให้ผู้ใหญ่บ้านฤาเจ้าของบ้านทุก ๆ คน เรียกพวกจีนแลบุตรจีน หลานของพวกจีน ซึ่งจะต้องเสียเงินค่าแรงแลผูกปื้ข้อมือนั้น มาให้เจ้าพนักงานตรวจ เมื่อเจ้าพนักงานตรวจทั่วแล้วต้องทำบัญชีสำรวจใบนำตามแบบที่ ๑ จัดชื่อเจ้าของบ้าน กับจกจำนวนเงินซึ่งอยู่ในบ้านนั้นทั้งสิ้น แลรวมจำนวนเงินค่าแรงผูกปื้ที่คงต้องใช้ทั้งสิ้น ลงในช่องบัญชีแล้ว ให้เจ้าพนักงานผู้สำรวจลงชื่อในใบนำออกให้เจ้าของบ้าน แล ให้เจ้าของบ้านลงชื่อในชั่วใบนำแล้ว ให้ส่งไปยังที่ว่าการอำเภอ หนึ่งในเวลา ที่ เจ้าพนักงานทำการสำรวจ ถ้ามีผู้ใดที่จะต้องยกเว้นไม่ต้องเสียเงินค่าแรง แลผูกปื้ข้อมือตาม ที่กล่าวไว้ในมาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปื้จีน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๕ ก็ให้จดลงไว้ในบัญชียกเว้นตามแบบที่ ๒ แลส่งไปยังที่ว่าการอำเภอพร้อมกับบัญชี สำรวจ เจ้าพนักงานผู้สำรวจจะต้องทำการนี้ด้วยความระวัง เพื่อจะมีให้ผู้ที่ต้อง เสียเงินค่าแรง แลผูกปื้ข้อมือหนีไม่ให้สำรวจได้ แลให้มีแต่ผู้ที่อนุญาตให้ยกเว้นลง ไว้ในบัญชียกเว้นอย่างเดียว

การสำรวจพวกจีนอยู่ในบ้านผู้มีบันคาศักดิ์

ภูบ้านคนในบังคับต่างประเทศ

ข้อ ๓ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป บันคาบ้านผู้มีบันคาศักดิ์ ภูบ้านคน ในบังคับต่างประเทศนอกจากที่มีเงินไม่เกิน ๕๐ คนนั้น เจ้าพนักงานจะได้ส่งกระดาษบัญชี ตามแบบที่ ๓ ไปขอให้ลงจำนวนเงินซึ่งมีอยู่ในบ้านส่งเจ้าพนักงาน เมื่อได้รับบัญชี แล้ว เจ้าพนักงานจะได้กำหนดวัน ขอให้เจ้าของบ้านส่งเงินนั้นมาเสียเงินค่าแรงแล ผูกปื้ข้อมือรับตัวไปเสร็จด้วย

การสำรวจพวกจีนที่ตั้งอยู่เป็นหมู่

ข้อ ๔ ที่ใดซึ่งจีนมากด้วยกัน ตั้งทำการงานมีเถาแก่รับฝึคชอบควบคุมจีน ตั้งแต่ ๕๐ คนขึ้นไป ถ้าเจ้าพนักงานเห็นสมควรจะอนุญาตให้เถาแก่เป็นผู้สำรวจจำนวนจีนเหล่านั้น ตามความในมาตรา ๑๐ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จีน รัตนโกสินทรศก ๑๑๘ ก็อนุญาตได้ให้เจ้าพนักงานมอบใบอนุญาตสำรวจ แลมาผูกขี้กเว้นนั้นให้กับผู้ที่เปนหัวหน้าไปสำรวจมายื่น ถ้าผู้ที่เป็นเถาแก่ของพวกจีน ต้องการเสมีนช่วยทำการก็ให้เจ้าพนักงานจัดหาให้ เพื่อจะได้สำหรับทำใบอนุญาตเหล่านั้น เมื่อเจ้าพนักงานได้รับใบอนุญาตแล้ว จะได้จัดให้มีเจ้าพนักงานไปเก็บเงินค่าแรง แลออกตัวสำคัญผูกปี้ข้อมือให้ตามธรรมเนียม แลเถาแก่ผู้สำรวจต้องรับฝึคชอบ ในการสำรวจเท่าเจ้าพนักงานสำรวจทุกประการ

การสำรวจพวกจีนจร

ข้อ ๕ ในการที่จะสำรวจจีนจร ที่เป็นคนเดินทางแลที่อาไศรยอยู่ตามเรือทั้งหมดนั้น ให้เจ้าพนักงานจัดการดังนี้ คือ

เมื่อถึงวันที่ ๑ เดือนตุลาคม ให้นายอำเภอนิตำบลหนึ่งซึ่ง เปนตำบลตั้งอยู่ในทางร่วมที่คนต่างเมืองจะต้องผ่านมาทางนั้น ตรวจเรือทุก ๆ ลำที่พาจีนผ่านมาทางที่ว่าการของอำเภอนั้น แลให้ทำเป็นประกาศปิดไว้ในที่เปิดเผย ที่โรงตรวจของนายอำเภอก่อนให้ปรากฏว่าจีนอาไศรยที่เปนบุตรจีนหลานจีน ซึ่งจะต้องเสียเงินค่าแรงแลผูกปี้ข้อมือต้องแะบออก ณ ที่โรงตรวจนี้เสียก่อน จึงจะเดินทางต่อไปได้ การที่จะตรวจนี้ต้องตรวจโดยทันที ถ้าตรวจดูเห็นว่าโบเสร์จีนนั้นมีตำหนิรูปพรรณถูกต้องกับผู้ที่ถืออันนั้นแล้ว ก็ให้ปล่อยตัวไป แลผูกปี้ข้อมือเสียเงินค่าแรงแลผูกปี้ข้อมือแต่ยังไม่โบเสร์จีนเปนข้อมือ ก็ให้เก็บเงินค่าแรงแลผูกปี้ข้อมือผู้นั้นโดยทันที ถ้าผู้นั้นยังมิได้เสียเงินค่าแรงแลผูกปี้ข้อมือ ก็ให้ยึดตัวไว้จนกว่าจะชำระให้เสร็จ

ผู้ใดที่มาเสียเงินค่าแรง แลผูกปื้ข้อมือ ณ ที่โรงตรวจของนายอำเภอ ก็ให้นายอำเภอทำบัญชีสำรวจเพิ่มเติม ส่งไปยังที่ว่าการเมืองฯ ที่ว่าการกรมสรรพากร ในทุกบ ๗ วัน

นายอำเภอทุก ๆ คน จะต้องได้รับใบเสร็จใบอนุญาตยกเว้นแลปี้ไว้ให้ พอเพื่อเมื่อเวลาตรวจแล้ว จะได้ออกตัวใบเสร็จผูกปื้ข้อมือฯ ใบอนุญาตยกเว้นได้ในทันที

ในการที่จะสำรวจพวกจีนที่เป็นคนเดินทาง ให้ผู้ว่าราชการเมืองมีคำสั่งให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน เจ้าพนักงานกองตระเวนนายอำเภอแลเจ้าพนักงานสรรพากร ให้ตรวจดูตัวใบเสร็จของพวกจีน ราษฎรที่เป็นบุตรจีนหลานจีน บรรดาที่จะต้องเสียเงินค่าแรงแลผูกปื้ข้อมือซึ่งเดินผ่านมาในเขตตำบลนั้นจงทุกคน ตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนตุลาคม จนถึงวันที่ ๓๑ เดือนธันวาคม ถ้าจีนคนใดมีใบเสร็จว่าได้เสียเงินค่าแรงแลผูกปื้ข้อมือแล้วก็ให้ปล่อยตัวไป ถ้าตรวจพบว่ายังไม่ได้เสีย ก็ให้จับแลพาตัวไปส่งให้นายอำเภอโดยทันที เพื่อนายอำเภอจะได้เก็บเงินค่าแรงแลผูกปื้ข้อมือแลมอบใบเสร็จให้ไปเป็นสำคัญ

คนจำพวกนี้ทุก ๆ คน นายอำเภอจะต้องสำรวจไว้ในบัญชีสำรวจเพิ่มเติม แลส่งไปยังที่ว่าการเมืองฯ ที่ว่าการกรมสรรพากรในทุกบ ๗ วันด้วย

หมวดที่ ๓

ข้อบังคับเมื่อเวลาได้รับบัญชีสำรวจ

ข้อ ๒ เมื่อนายอำเภอได้รับบัญชีรายงานการสำรวจตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๒ ข้อ ๓ แลข้อ ๔ แล้ว ต้องตรวจดูในบัญชีสำรวจนั้น ให้ถูกต้องเรียบร้อยดี เมื่อตรวจเสร็จแล้วให้นายอำเภอส่งบัญชีสำรวจนั้น ไปยังที่ว่าการเมืองฯ นำส่งกรมสรรพากรใน นายอำเภอไม่ต้องคอยที่จะรับบัญชี ในอำเภอของตัวจนครบทั้งสิ้นแลจึงส่งเมื่อได้รับ แต่ตำบลหนึ่งตำบลใด ตรวจดูเห็นว่าถูกต้องดีแล้วก็ให้ส่งไปยังที่ว่าการเมืองฯ โดยทันที เมื่อบัญชีสำรวจฉบับใดที่ส่งมาถึงที่ว่าการอำเภอ นายอำเภอตรวจดูเห็นว่าจะต้อง

ให้มีคนออกไปตรวจสอบดูในตำบลนั้นอีก ก็ให้ไปตรวจเองถ้าให้สมุหบาญชีออกไปตรวจ
ดูแทนในตำบลนั้น

นายอำเภอจะต้องตรวจดูว่า บัญชีอนุญาตยกเว้นที่สำรวจแล้วนั้น ถูกต้อง
เรียบร้อยดีอย่างไร เพื่อจะป้องกันมิให้ผู้สำรวจเอาชื่อผู้อื่นซึ่งไม่ควรอนุญาตยกเว้น
มาสำรวจลงในบัญชีได้ การที่จะป้องกันมิให้เกิดการฉ้อโกงได้นั้น นายอำเภอจะต้อง
เรียกบรรดาผู้ที่ได้รับใบอนุญาตยกเว้นมาตรวจเสียก่อนแล้วจึงให้ไป

ถ้าผู้สำรวจคนใดจงใจเอาชื่อคนที่ไม่ควรอนุญาตยกเว้นลงในบัญชีโดยที่รู้อยู่
แล้ว ต้องส่งตัวผู้สำรวจนั้นไปให้ศาลปรับไหมลงโทษโดยถ่วงดุลแล้ว ให้ปรับเอา
เงินส่วนลคของผู้สำรวจนั้นเสียด้วย

ตัวใบเสร็จ

ข้อ ๓ เมื่อบัญชีสำรวจแลบบัญชีอนุญาตยกเว้นนั้นส่งมาถึงที่ว่าการ
กรมสรรพากรในแต่ที่ว่าการเมืองแล้ว เจ้ากรมสรรพากรใน และผู้ว่าราชการเมือง
ต้องตรวจตราดูในบัญชื่อนั้นโดยละเอียด ถ้าเห็นว่าถูกต้องแล้วก็ให้เจ้าพนักงานผล
ประโยชน์ เขียนตัวใบเสร็จแลตัวอนุญาตยกเว้นออกให้ไป

การเขียนตัวใบเสร็จแลตัวอนุญาตยกเว้นนี้ ต้องรีบทำให้แล้วโดยเร็ว
ถ้าเจ้าพนักงานประจำการไม่พอทำก็ให้จัดจ้างเสมียนรับเหมาเขียนตามอัตราที่ได้รับ
อนุญาตเป็นการจร

ใบเสร็จที่ให้ไว้แก่ผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีการสำรวจ ตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๒ ข้อ
๓ แลข้อ ๔ นั้น จะต้องลงชื่อประทับตราของเจ้าพนักงานผลประโยชน์ทุก ๆ ฉบับ
นายอำเภอมีอำนาจที่จะลงชื่อแลประทับตราในใบเสร็จของผู้ที่คงสำรวจตามความ
ในข้อ ๕

การอนุญาตยกเว้น

ข้อ ๘ ให้ยกเว้นบุคคลต่างจำพวก ซึ่งมีอยู่ในข้อต่อไปนี้ตามความในมาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จิ้นรัตนโกสินทรศก ๑๑๘ จากการที่ต้องเสียค่าแรง แลผูกปี้ คือ

- (๑) จินบุตรจินหลานจิ้น ซึ่งได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเข้ารับพระทวารเสนาบดีกระทรวงใด ๆ เป็นผู้มื้บ้นคาศักดิ์
- (๒) จินบุตรจินหลานจิ้น ซึ่งรับราชการเป็นกรมการเป็นเจ้าภาชีนายอากรฎาเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน
- (๓) จินบุตรจินหลานจิ้น ซึ่งได้อาสาบริจจาคทรัพย์ช่วยราชการแผ่นดิน ในระหว่างคราวผูกปี้ที่ล่วงมาแล้ว เกินกว่าจำนวนที่จะต้องเสียค่าแรงรับตัวสำคัญ
- (๔) จินบุตรจินหลานจิ้น ซึ่งเป็นผู้สำรวจบาญชีคนตามความที่ไว้ในมาตรา ๑๐ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จิ้น รัตนโกสินทรศก ๑๑๘
- (๕) จินบุตรจินหลานจิ้น ซึ่งมีหนังสือคุ้มตัวเป็นไทย
- (๖) จินบุตรจิ้น ซึ่งเป็นคนในบังคับต่างประเทศมีสัญญาทางพระราชไมตรี ต่อกรุงสยาม แลจินบุตรจินหลานจิ้นซึ่งเป็นคนใช้อยู่ในสถานราชทูตแลกงสุนต่างประเทศ
- (๗) จินบุตรจินหลานจิ้น ซึ่งมีใบเสร็จเป็นสำคัญ ว่าได้เสียเงินค่าราชการ ในมณฑลซึ่งไม่ได้ผูกปี้
- (๘) จินบุตรจินหลานจิ้น ซึ่งอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ถ้าสูงกว่า ๒๐ ปี
- (๙) จินบุตรจินหลานจิ้น ซึ่งเป็นคนทุพพลภาพ ไม่สามารถจะหาเลี้ยงชีพโดยลำพังคนได้

ในการที่เกี่ยวข้องแก่จำพวกคนที่ควรจะได้รับอนุญาตยกเว้น ตามความในมาตรา ๕ ข้อ ๑, ข้อ ๒, ข้อ ๓, แลข้อ ๕ แลที่กล่าวไว้ในข้างต้น ของข้อ ๖ แลข้อ ๗ ตามความในพระราชบัญญัตินั้น ที่อนุญาตยกเว้นไม่ต้องออกให้ไป เพราะหนังสือสำคัญ สำหรับตัวผู้นั้นก็พอจะเป็นหลักฐานอยู่แล้ว ที่อนุญาตยกเว้นทุก ๆ ฉบับจะต้องลงชื่อ แลประทับตราของเจ้ากรมสรรพากรใน ฎาฎวาราชการเมืองกัวย

หมวดที่ ๔

การเก็บเงิน

ข้อ ๕ การเก็บเงินค่าแรงและผูกปื้ชื้อมือจีนนี้สมุห์บำณูชีเป็นผู้เก็บณะที่ว่าการอำเภอ โดยความตรวจตราแลคำสั่งของนายอำเภอ แต่ถ้าสมุห์บำณูชีมีการสรรพากรอื่นที่จะทำ นายอำเภอมืออำนาจที่จะตั้งผู้ใดคนหนึ่ง ในที่ว่าการของอำเภอให้ทำการนั้นได้ชั่วครวหนึ่ง

เมื่อกรมสรรพากรใน แลผู้ว่าราชการเมืองจะส่งใบเสร็จไปให้นายอำเภอ ทำการตรวจเก็บเงินค่าแรงและผูกปื้ชื้อมือจีน ก็ให้กำหนดเวลาที่จะให้ลงมือเก็บเวลาใด แลให้แล้วเสร็จเวลาใดทุก ๆ ตำบล

การเก็บเงินค่าแรงและผูกปื้ชื้อมือจีนนี้ ต้องลงมือเก็บตั้งแต่วันที่ ๑ เดือน กรกฎาคม

นายอำเภอต้องบอกให้นายตำบลทุก ๆ คนในอำเภอของตัวรู้ว่าการเก็บเงิน ค่าแรงและผูกปื้ชื้อมือจีน จะลงมือเก็บเวลาใดแลต้องให้แล้วเสร็จเวลาใดตามเวลาซึ่ง กรมสรรพากรใน แลผู้ว่าราชการเมืองจะไ้กำหนดไว้ เพื่อนายตำบลจะได้มีเวลาพอ ที่จะพาคนมาเสียเงินค่าแรงและผูกปื้ชื้อมือก่อนนายอำเภอ

เจ้าพนักงานเก็บเงินทุก ๆ คนต้องมีบำณูชีเงินสครายวันสำหรับเงินที่เก็บ ได้ทุกวันนั้นไว้ แลให้มีจำนวนเงินที่ส่งคลังแจ้งอยู่ในนั้นด้วย

ตำบลใดไกลจากที่ว่าการของนายอำเภอ ก็ให้นายอำเภอตั้งให้กำนันที่ดูแล อยู่ในตำบลนั้นเป็นผู้เก็บ แลกำหนดเวลาที่จะต้องเก็บให้แล้วไปให้ทราบด้วย

คนอนาถาไม่มีเงินจะเสีย

ต้องเข้ารับใช้การงาน

ข้อ ๑๐ ถ้าเงินถ่าบุตรเงินหลานเงินคนใดซึ่งจะต้องผูกปื้เสียเงินค่าแรงแต่ เป็นคนอนาถาไม่มีเงินค่าแรงจะเสีย ผู้นั้นจะต้องเข้ารับใช้แรงทำการงานโยธา เดือน ๑ ตามมาตรา ๑๖ ในพระราชบัญญัติ การที่จะทำนั้นแล้วแต่เจ้ากรมสรรพากรใน

และผู้ว่าราชการเมืองจะมีคำสั่งให้ส่งไปทำการแต่ในระหว่างเวลาที่ผู้นี้ทำการงาน
อยู่นั้น ให้เจ้าพนักงานจัดหาอาหารให้บริโภค และเงินตราจีนหลานจิ้นที่กล่าวมานี้จะ
ต้องผูกป้อมมือตามธรรมเนียม และได้รับตัวอนุญาตยกเว้นไม่ต้องเสียเงินค่าแรง

เมื่อเวลาเก็บเงินเจ้าพนักงาน

สรรพากรต้องตรวจสอบ

ข้อ ๑๑ ในเวลาทำการเก็บเงินค่าแรง แลผูกป้อมมือจีนนั้น เจ้าพนักงาน
สรรพากรทุก ๆ คนต้องตรวจตรา แลช่วยกันผู้ใหญ่บ้านตรวจคนที่หลบหนีไม่มาผูกป้อม
เสียเงินค่าแรง แลให้คอยตรวจตราอย่าให้เจ้าพนักงานผู้น้อยกระทำให้เงินบุตรจีน
หลานจิ้น ได้รับความเดือดร้อนโดยมิจำเป็น

หมวดที่ ๕

การเบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๒ มีเงินแลบุตรจีนหลานจิ้นได้บริจาคทรัพย์ ในการอาสาช่วยราชการ
แผ่นดินเนื่อง ๆ ทรงพระราชดำริเห็นว่าคนเหล่านั้นได้กระทำความคุณแก่ราชการอยู่แล้ว
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ถ้าปรากฏว่าเงินบุตรจีนหลานจิ้นคนใด ได้
บริจาคทรัพย์ในการอาสาช่วยราชการแผ่นดินอย่างใด ในระหว่างคราวผูกป้อมที่ล่วง
มาแล้ว โดยจำนวนเงินเกินกว่าอัตราค่าแรงจีน ตามพระราชนิพนธ์ลักษณะผูกป้อมจีน
รัตนโกสินทร ศก ๑๑๕ แล้วยกย่องให้คนเหล่านั้นต้องผูกป้อมที่ต้องเสียเงินค่าแรงเลย
ให้ถือเอาไปรับเงินช่วยราชการ ที่ผู้ว่าราชการเมืองได้ทำให้เป็นสำคัญในการที่ยกเว้น
โดยพระบรมราชานุญาตนี้

วิธีส่งเงินคลัง

ข้อ ๑๓ จำนวนเงินที่เก็บได้นั้น นายอำเภอจะต้องส่งไปยังคลังเมือง
อย่างช้าเพียง ๗ วันครั้ง ๆ ถ้ามีฉนั้นนายอำเภอจะเก็บเงินนั้นไว้ในที่ว่าการของ
ตัวโดยไม่ต้องนำส่งคลัง ได้แต่ในจำนวนเงินที่ไม่เกินกว่า ๑๐๐๐ บาท แต่ถ้านาย-

อำเภอดำรงอยู่ในพระนครแลใกล้เมืองแล้ว เงินค่าแรงที่เก็บได้นั้นต้องส่งไปยังกรมสรรพากรใน แลคลังเมืองไม่ช้ากว่าวันรุ่งขึ้น

หมวดที่ ๒

บำเหน็จของเจ้าพนักงานสำรวจ

ข้อ ๑๔ จำนวนเงินค่าแรงที่เก็บได้จากพวกจีนญานตรจีนหลานจีนที่ตั้งบ้านเรือนประจำอยู่ในตำบลนั้น ซึ่งได้สำรวจไว้ตามความในข้อ ๒ แลข้อ ๔ ให้หักออกเป็นค่าบำเหน็จของกำนันร้อยละ ๓ ผู้ใหญ่บ้านร้อยละ ๒

ในการที่เจ้าพนักงานตรวจจับออกตรวจจับคนมาสำรวจตามความในข้อ ๕ นั้น ถ้าจับได้คนหนึ่งเจ้าพนักงานต้องได้รับเงินค่าบำเหน็จ ๑๖ อัฐ

เจ้าแก้วของพวกจีนที่ได้รับอนุญาต เป็นผู้สำรวจพวกจีนแลญานตรจีนหลานจีนตามความในมาตรา ๑๐ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จีน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๕ นั้น ได้รับเงินค่าบำเหน็จร้อยละ ๑๐ ในจำนวนเงินค่าแรงที่เก็บได้ตามบาญชีสำรวจที่เกินกว่า ๕๐ คน

เงินส่วนลคทั้งหมดเหล่านี้ ต้องหักออกจากจำนวนเงินที่เก็บได้ จ่ายให้แก่เจ้าพนักงานผู้ที่จะได้รับนั้นโดยทันที แลจำนวนเงินที่เหลืออยู่นั้นให้ส่งเข้าไว้ในคลัง

โทษของผู้ที่ไม่มาเสียเงินค่าแรง

ตามเวลาที่กำหนด

ข้อ ๑๕ จีนญานตรจีนหลานจีนทั้งปวง ที่ไม่ไปมาเสียเงินค่าแรงแลผูกปี้ข้อมือตามความในมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จีน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้น จะต้องปรับเป็นเงินบาทหนึ่งตามความในมาตรา ๑๕ ของพระราชบัญญัตินั้น แลจำนวนเงินค่าปรับนั้น ก็ให้ส่งเข้าไว้ยังคลังเป็นเงินค่าปรับของการสรรพากร

โทษของผู้ที่ไม่ยอมเสียเงิน
ค่าแรงที่ตัวจะต้องเสีย

ข้อ ๑๖ จีนฎาบุตรจีนหลานจีนที่ไม่ยอมเสียเงินค่าแรง ที่ตัวจะต้องเสียตาม
ความในมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จีน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๕ นั้น ต้อง
ให้เข้ารับใช้การงานโยธาของเมืองที่ตัวสำนักนี้เอาไศรยอยู่ ฤาที่ตัวถูกจับนั้นมีกำหนด
เวลาเดือนหนึ่ง ตามความในมาตรา ๑๖ ของพระราชบัญญัตินั้น การที่จะทำนั้นต้อง
แล้วแต่เจ้ากรมสรรพากรใน แลผู้ว่าราชการเมืองจะมีคำสั่ง

แต่ในระหว่างเวลาที่ผู้นั้นทำการอยู่นั้น ให้เจ้าพนักงานจัดหาอาหารให้บริโภคน
แลพวกจีนฎาบุตรจีนหลานจีนเหล่านั้นต้องผูกปี้ข้อมือตามธรรมเนียม แลได้รับตัวอนุญาต
ยกเว้นควย

โทษที่ผู้ไ้ใบเสร็จฎาปี
ซึ่งออกให้ไว้สำหรับผู้อื่น

ข้อ ๑๗ ถ้าผู้ไ้ใบเสร็จ ให้ตรวจคำหนิรูปพรรณในใบเสร็จไม่ตรงกับคำหนิ
รูปพรรณของผู้นั้น แลซ้ดสูตรเห็นปรากฏว่าผู้นั้นตั้งใจจะฉ้อรัฐบาลโดยกิริยาที่ไ้ใบเสร็จ
ฎาปี ที่ออกให้ไว้สำหรับผู้อื่นก็คื ผู้นั้นจะต้องเสียเงินค่าแรงแลปรับโทษตามความใน
มาตรา ๑๗ ของพระราชบัญญัติลักษณะผูกปี้จีน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๕

โทษผู้ที่ไ้ใบเสร็จฎาปีปลอม

ข้อ ๑๘ ในการที่ผู้ไ้ใบเสร็จฎาปีปลอมนั้น ผู้นั้นจะต้องถูกจับแลเสียเงิน
ค่าแรงแล้วส่งตัวไปให้ศาลปรับไหมลงโทษตามพระรชากำหนดคกฏหมายอันควรแก่ความผิด

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๕

เปนวันที่ ๑๑๕๑๐ ในรัชกาลปัตยุมันนี้.

นเรศวรวรฤทธิ

เสนาบดีกระทรวงนครบาล

ประวัติผู้เขียน

นายศรศักดิ์ ชูสวัสดิ์ เกิดวันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ที่จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ แผนกศิลปะ จากโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา แล้วเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา ๒๕๑๖ โดยต่อมาสมัครใจเลือกเข้าศึกษาในคณะศิลปศาสตร์และเลือกศึกษาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอก กับจิตวิทยาเป็นวิชาโท ปีการศึกษา ๒๕๑๘ จึงเข้าศึกษาในระดับปริญญาโท.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย